

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878.   Andra Kammaren.   N:o 50.

Måndagen den 6 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 29 nästlidne April.

§ 2.

Till behandling förekom Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner rörande landtförsvarets ordnande. *Angående landtförsvarets ordnande.*

Punkten 1.

Herr Talmannen lät först uppläsa inledningen till Utskottets hemställan i denna punkt, lydande sålunda:

»Att, under vilkor dels att Kamrarne fatta sammanstående beslut om grundskatternas samt rustnings- och roteringsbördans afskrifning och om ändring i de delar af allmänna beivllingen samt kommunalförfattningen, som Utskottet haft att behandla, dels ock att dessa beslut varda tillämpade samtidigt med införande af en ny härordning, Riksdagen måtte för sin del besluta att härordningen bygges på följande grunder:»

Derefter lemnades ordet till

Herr Nils Larson, hvilken jemte några andra af Kammarens ledamöter anmält sig vilja afgifva yttrande i fråga om sättet för fördragningen af förevarande ärende, och som nu anförde: I den upplästa delen af Särskilda Utskottets betänkande, hemställer Utskottet, såsom Herrarne hört, att »Riksdagen måtte för sin del besluta, att härordningen bygges på följande grunder», hvilka grunder omedelbart härefter uppräknas. Denna hemställan kan naturligtvis icke af Kamraren antagas eller bifallas, förrän Kamraren varit i tillfälle att pröfva hvarje särskild punkt af dessa grunder. Ty man kan icke på

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

förhand veta, vare sig om Kammaren antager dessa grunder, såsom Utskottet föreslagit dem, eller om Kammaren möjligen kommer att göra en eller annan förändring deri, eller ock kanske helt enkelt afslår dem. Deremot kan och bör, synes det mig, om de af Utskottet uppställda villkoren beslutas innan man ingått i pröfning af grunderna. Till dessa villkor anser jag likväl böra läggas ett, som Utskottet icke kunnat omförmäla, emedan Utskottet icke haft att behandla någon motion rörande det ämne, som utgör föremål för detta villkor. Detta villkor skulle nemligen vara, att krigslagarne blifva ändrade och omarbetade i ungefär den riktning, som Andra Kammaren förut uttalat sin önskan vara. På samma gång som jag anhåller, att Kammaren redan nu måtte fatta beslut i anledning af Utskottets förslag i första stycket af första punkten, skulle jag derföre vilja begagna tillfället att framställa förslag till det beslut, som jag anhåller att Kammaren måtte fatta. Min hemställan är den, att Kammaren vid sina beslut angående härordningen och den allmänna värnpligten fäster såsom villkor, dels att Kamrarnes fatta sammanstående beslut om grundskatternas samt rustnings- och roteringsbördans afskrifning och om ändring i de delar af allmänna bevillningen samt kommunalförfattningen, som Utskottet haft att behandla, dels ock att dessa beslut varda tillämpade samtidigt med införande af en ny härordning och att krigslagarne varda ändrade i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de åsigtter, Kammaren genom sitt beslut om underdånig skrifvelse i ämnet uttalat.

Med afseende å innehållet af det förslag, Herr Nils Larson sålunda framställt, erinrade Herr Talmannen, att öfverläggningen för det närvarande endast borde röra sig kring sättet för föredragningen: hvarefter Herr Talmannen uppropade

Grefve Björnstjerna, som yttrade: Det förefaller mig vara omöjligt att yttra sig om de förslag, hvilka äro upptagna under momenten b), c) etc., så vida man icke vet huru så väl lagen för stammens ordnande som äfven beväringlagen komma att gestalta sig. Man kan ju tänka sig, att här finnas ledamöter, hvilka i hufvudsak önska bifalla hvad Utskottet föreslagit, men omöjligen kunna göra det, så vida ej vissa ändringar vidtagas i dessa tvenne lagar. Man kan äfven tänka sig, att några icke vilja antaga hvad Utskottet föreslagit, så vida någon som helst förändring i nämnda båda lagar kommer till stånd. Att förut afgöra momenten b) c) etc. vore således att tvinga oss att blindvis rösta om en sak, hvars slutliga utseende är oss obekant. Det kan derföre icke vara annat än billigt, att de båda lagarne först föredragas och att man först derefter öfvergår till sjelfva hufvudfrågan, den som förefinnes i Utskottets nyss upplästa 1:sta punkt. För min del har jag således ingenting emot att momentet a) föredrages i den ordning, det här förekommer, enär detta moment sammanfaller med första punkten i lagen om upprätthållande af härens stamtrupp. Deremot anser jag att öfriga litt. icke måtte föredragas förrän beslut blifvit fattadt om lagarne rörande upprätthållande af härens stamtrupp och allmänna

värnpligten, samt att sjelfva hufvudfrågan först derefter måtte till afgörande företagas, hvar och en naturligtvis förbehållet att under mom. a) yttra sig öfver det hela.

Jag anhåller vördsamt om proposition å denna min framställning.

Herr Ola Andersson: Så vidt jag hörde rätt, yrkade Grefve Björnstjerna icke annat i afseende å ingressen än hvad af Herr Nils Larson blifvit yrkadt. Men deremot anhöll Grefve Björnstjerna, att lagen om upprätthållande af arméns stamtrupp likasom lagen om allmänna värnpligten måtte föredragas innan man började behandlingen af öfriga punkter i härordningsförslaget. Jag tror, att man kan utan synnerlig skada göra hvilket som helst, då Utskottet icke, såsom Herr Grefve Björnstjerna synes hafva fattat det, föreslagit, att man skall binda sig vid något af de förslag Utskottet framställt, utan är vilkoret att Kamrarne fatta sammanstående beslut och således kan förändring vidtagas i det ena eller andra afseendet, vare sig man föredrager den ena eller den andra punkten först. — Men då jag anser det vara i sin ordning, att man först beslutar om punkten a), som bestämmer, att stamtrupp skall finnas innan man bestämmer huru denna stamtrupp skall bildas, så tillåter jag mig föreslå, att åtminstone punkten a) föredrages närmast efter den af Herr Nils Larson föreslagna ingressen.

Herr Key: I olikhet med hvad den ärade talaren på stockholmsbänken yrkat, nemligen att beslutet om ingressen till punkten l måtte uppskjutas, anhåller jag, lika med hvad Herr Nils Larson gjort, att om denna ingress måtte först beslutas. Sedan ber jag få instämma med Grefve Björnstjerna i hans yrkande att beslut om punkten a) först må fattas, samt derefter angående lagarne i punkterna e) och k).

Härmed förklarades öfverläggningen angående föredragningsättet slutad. Herr Talmannen gaf propositioner så väl på bifall till Grefve Björnstjernas förslag som ock på antagande af det förslag, Herr Key afgifvit; och fann Herr Talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd samt företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande omröstningsproposition:

Den, som antager det af Herr Key föreslagna föredragningsätt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren godkänt det af Herr Grefve Björnstjerna föreslagna föredragningsätt.

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Omröstningen utföll med 113 ja mot 56 nej; hvadan Kammaren beslutit enligt japropositionen.

Sedan föredragningsordningen således blifvit bestämd, lemnade Herr Talmannen ordet åt

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer, som anförde: Under behandlingen af ärenden, i hvilka Riksdagen sjelf tager initiativ, är det naturligt, att Regeringens målsmän intaga en mera tillbakadragen och afvaktande ställning, än då fråga är om att bereda framgång åt ett af Regeringen framlagdt förslag. Ännu mera måste detta blifva fallet, då, såsom nu, Regeringen haft den uppfattning, som vid Riksdagens början i trontalet uttalades, att ytterligare meningsbrytningar syntes oundvikliga, innan den enighet i tänkesätten vore att emotse, utan hvilken det stora målet, ett starkare försvar, icke kan vinnas.

I ett ämne af så utomordentlig vigt torde emellertid något uttalande från Regeringens sida förväntas på frågans nuvarande ståndpunkt. Jag vet ock, att chefen för landförsvarsdepartementet ämnar, efter att först hafva yttrat sig i Första Kammaren, jemväl i denna Kammare framställa några anmärkningar, hvartill han finner det föreliggande förslaget gifva anledning. Utan att i öfrigt gå honom i förväg, anser jag mig kunna nämna, att en af hans förnämsta anmärkningar gäller det sätt, hvarpå Utskottet sökt att bereda den för härorganisationens fasthet så nödiga säkerheten, att under alla förhållanden ega tillgång på det behöfliga antalet stamsoldater, då, i stället att härtill i sista hand anlita värnpligten, det föreslagits att betala en så hög aflöning, som må erfordras för att få antalet fylldt endast med frivillige. Målet torde kunna vinnas äfven på detta sätt, ty utan tvifvel finnes det ett pris, för hvilket man kan få frivillige soldater lika väl som officerare. Men detta pris kan blifva för dyrt för en stat, som icke är rik; och i samma mån, som rekryteringen ej grundas på medborgerlig pligt, utan göres till en penningefråga, är det angeläget att se till, det staten får full valuta för sina penningeuppsparingar.

En af grundtankarne i Riksdagens skrifvelse af år 1873 var, att indelta armén skulle blifva obehöflig genom en vidsträcktare tillämpning af värnpligten; och denna utsträckning har åtminstone jag tänkt mig skola leda till en begränsning af kostnaden för anskaffande af en tillräcklig armé. Men skall en stam värfvas till hvad pris som helst, så kan den indelta armén icke anses hafva blifvit obehöflig; och om ingen tvångsutskrifning någonsin kan komma i fråga för härens kompletterande, så förfaller också den åberopade grunden för anspråket på indelningsverkets afskrifning, nemligen att rust- och rothållare äro för evärdeliga tider frikallade från en sådan utskrifning.

Ännu betänkligare blifver det att välja det dyraste sättet för stamtruppens bildande, då dervid såsom ytterligare vilkor uppställas, att staten samtidigt skall efterskänka grundskatterna, hvilkas afskaffande, huru önskvärdt det än är ur flera synpunkter, likväl måste vara beroende deraf, att icke andra skattdragande öfver höfvan betungas.

Härtill kommer, att Utskottet å ena sidan tillstyrkt ännu större eftergifter i skatteväg än som i 1873 års skrifvelse varit ifrågasatta, såsom af frälseräntor och kyrkotionde m. m. och å andra sidan fordrat en förändring i grunden för kommunalutskylderna, hvarigenom jorden skulle tillskyndas en förmån, som på de flesta ställen skulle betydligt öfverstiga det enda vederlag för grundskatternas afskrifning, som af jorden utkräfvdes, nemligen en något ökad fastighetsbeviljning.

Villigt erkännande, att det nu föreliggande förslaget eger verkliga förtjenster och öfvertygad, som jag är, att detsamma, äfven om det icke vinner fullständig framgång, skall bidraga till en slutlig lösning, kan jag emellertid, på nu antydda grunder, icke anse rådligt, att något för Regeringen mera eller mindre bindande godkännande af detta förslag på förhand skulle lemnas; och hvad jag afsett med dessa ord är, att, ehvad utgång frågan nu får, antingen Riksdagen för sin del beslutar formulerade lagar, eller blott en skrifvelse till Kongl. Maj:t angående vissa grunder, eller Kamrarne stanna i skiljaktiga beslut, Kongl. Maj:t må vara förbehållen dess rätt till en fri och fullständig pröfning af frågan i hela dess vidd.

Friherre Leijonhufvud: Då jag är den förste talare, som har tillfälle att yttra sig efter det Hans Excellens Herr Statsministern redogjort för Regeringens åsigt, så är det mig ett särdeles nöje att erkänna den tillfredsställelse jag och de med mig liktänkande erfarit genom att höra den ståndpunkt, Regeringen intager, så klart här uttalad.

Elfva år hafva förflytit sedan Riksdagen i skrifvelse den 13 Maj 1867 vände sig till Kongl. Maj:t med den förklaring, att "nationen kan aldrig med tillräcklig säkerhet och erforderligt lugn hängifva sig åt sin inre fredliga utveckling, förr än frågan om betryggandet af dess yttre sjelfständighet på ett tillfredsställande sätt blifvit löst."

Under dessa elfva år hafva, såsom vi alla veta, från Kongl. Maj:t blifvit framlagdt det ena förslaget efter det andra till lösning af den stora frågan. Först ansåg sig Kongl. Maj:t böra försöka på den gamla grunden, fastän med betydliga förbättringar och icke oväsentliga eftergifter, att åstadkomma ett förslag, som efter Kongl. Maj:ts dåvarande uppfattning motsvarade Sveriges behof. Efter detta förslags underkännande af Riksdagen framlade Kongl. Maj:t ett nytt förslag, grundadt på ren värnpligt, och slutligen vid sista riksdagen ett partielt förslag till förbättring af den allmänna värnepligten, sådan den måste ingå i hvilken ny organisation som helst.

Vi känna hvilken utgång alla dessa förslag haft. De hafva alla strandat mot de anspråk, Andra Kamrarnes majoritet framställt på att få sina intressen tillgodosedda. Samma majoritet har nu framställt ett förslag, som den trott sig kunna antaga och den har äfven i rikt mått utvecklat sina påståenden om hvad som bör komma denna majoritet och dess komittenter till godo.

Måne vi nu kunna vänta att få en lösning af denna fråga? Jag tror det icke. Jag tror, på sätt Kongl. Maj:t i trontalet jemväl yttrat, att vi måste ännu vänta länge. Elfva år är en lång tid att vänta,

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

och längst måste denna tid förefalla alla dem, som hafva ett högre befäl inom armén, men det oaktadt är det enligt mitt förmenande vida bättre att vänta ännu en tid, än att antaga ett förslag, som är i så hög grad behäftadt med brister, som det nu till antagande förelagda. Detta förslag är icke endast belastadt med militära fel, af hvilka jag framdeles skall vidröra några, utan det är äfven åtföljdt af brister som, i anseende till de ofantliga kostnader som med dess genomförande äro oundvikligt förenade, göra det svårt såväl för mig som för en och hvar annan, som är van att på förhand göra sina beräkningar, att utan vidare utredning antaga detsamma. Ingen torde väl vilja misstänka mig för att vilja motsätta mig ett förslag till ordnande af vårt försvarsväsen, som vore för landet fullt betryggande, äfven utan att i detta ord "fullt betryggande" vilja lägga något utöfver hvad billigheten fordrar, derföre att det komme att kosta mycket penningar; och icke heller skall jag undandraga mig att betala hvad på min lott faller. Men innan jag med min röst bidrager till antagandet af något sådant nytt förslag, vill jag veta hvarifrån de millioner skola tagas som för dess genomförande äro nödvändiga, för att sålunda på förhand kunna göra klart för mig, om förslaget är möjligt att utföra eller om det måste stranda innan det är ens halfärdigt.

Kostnaderna för det landtförsvär, vi för närvarande ega, uppgå för år 1878 till omkring nitton millioner. Samtliga kostnaderna under 4:de hufvudtiteln utom extra anslag, hvilka icke heller ingå i det nya förslaget, uppgå nemligen i kontanta penningar tillsammans till 15,337,558 kronor. Läger man här till rustnings- och roteringskostnaden, som enligt Utskottets beräkningar uppgår till 3,875,654 kronor, så utgör det i rundt tal 19,200,000 kronor, då deremot det nya härordningsförslaget slutar på 29,900,000 kronor. Således en skilnad på icke mindre än 10,700,000 kronor. Om man nu här till lägger en afskrifning af grundskatter och indelningsverk på 10,200,000 kronor, utgör bristen 21 millioner, hvarvid dock enligt Utskottets förslag skulle erhållas omkring 304,000 kronor i ersättning genom den ökade fastighetsskatten å jordbruksfastigheterna. Men det är i alla fall en summa af närmare 21 millioner kronor, som på något sätt måste fyllas. Efter min beräkning skulle efter 15 år, eller vid den tid då arméorganisationen vore genomförd, dess ökade kostnader jemte då skedd afskrifning uppgå till 15 millioner kronor, eller under 15 år omkring en million om året. Under sådana förhållanden är det billigt att fråga, hvarifrån dessa penningar skola tagas. För den, som är intagen af sangviniska förhoppningar, är det visserligen lätt att svara, att medlen skola anskaffas genom fördubblad pappersskatt, genom fördubblad bränvinsskatt, genom tredubblad tull på kaffe och socker m. m. Men för min del befarar jag att, när saken kommer till utförande, detta icke går lika lätt för sig, utan blir just den punkt, der hela saken strandar. Det är mycket möjligt och för mig fullkomligt sannolikt, att Riksdagen då förklarar för Regeringen, att landet icke står ut med en millions ökning i bevillingen för hvarje år, utan begär en utsträckning af tiden för förslagets genomförande.

Vidare är det en annan sak, som står i sammanhang med denna penningefråga, nemligen sammankopplingen af frågan om en ny härordning med den om grundskatternas afskrifning, som landtmannapartiet tagit till lösen, men som jag aldrig kunnat gilla. Jag vill dock icke närmare uppehålla mig vid denna sak, utan har endast velat uttala min ståndpunkt till densamma.

Innan jag emellertid öfvergår att framställa mina speciella anmärkningar emot förslaget, är det en annan högst vigtig sak, som jag vill påpeka, nemligen den, att i förslaget ingenting nämnes i fråga om vårt sjöförvar, annat än att, om båtsmanshållen indragas, Kongl. Maj:t icke läser underlåta för Riksdagen framlägga förslag rörande sättet för anskaffande af det för flottan erforderliga manskap. Hvar och en, som har den ringaste insigt om sjöförvaret, bör kunna finna att flottans behof, om båtsmanshållen varda indragna, icke kan vara tillgodosedt genom Utskottets förslag om värnpligtige, som skulle tjenstgöra endast några månader, utan att något bättre måste sättas i stället. Båtsmanshållen äro för sjöförvaret af största vikt; och jag kan icke tro att någon sjöminister skulle vilja biträda ett förslag om landtförvarets ordnande, genom hvilket flottans intressen lemnades åsido såsom med detta förslag är fallet. Det är godt och väl att Utskottet uttalar den förhoppning, att Kongl. Maj:t skall till en kommande Riksdag framställa förslag om hvad som bör åtgöras i saken. Detta lär väl Kongl. Maj:t icke heller underlåta. Men hvem vet hvad som vid en kommande riksdag kan komma att ske? De stora kostnader, som då blifvit tagna i anspråk för landtförvaret, torde sannolikt medföra en minskning i alla andra anslag och således äfven göra Riksdagen mera njuigg emot sjöförvaret och komma den att neka de anslag, som visas vara nödvändiga för flottans behof.

Hvad Utskottets förslag i och för sig sjelf beträffar, skall jag tillåta mig att framställa några anmärkningar mot detsamma. I likhet med Herr Statsministern erkänner jag villigt att förslaget har många förtjenster, och då jag första gången genomläste den till grund för densamma liggande motionen, var det verkligen med stort nöje som jag fann, att icke obetydliga eftergifter för berättigade militära fordringar, blifvit gjorda. För befålet, likasom för specialvapnen har någorlunda blifvit sörjdt, åtminstone då man ser saken från den ståndpunkt till frågan, som motionären och Utskottet intagit. Deremot har infanteriet blifvit minst tillgodosedt. Såsom Herrarne veta, var jag en af dem inom Konungens råd, som underskref 1871 års härordningsförslag. Den grund, på hvilken detta var bygd, eller indelningsverket, ansåg jag för min del god och för vårt land väl passande. Men detta hindrar icke, att jag äfven kan gilla andra grunder för försvarsväsendets ordnande; tvärtom har jag alltid erkänt och erkänner, att ur militärisk synpunkt ännu starkare kunna gifvas. Jag är således icke någon principiell motståndare mot eu härordning, grundad på stam och beväring. Men frågan gäller, hurudan stammen är, huruvida den kan anskaffas, och om garanti finnes för att den kan bringas både i fulltaligt och krigsdugligt skick. Mycket beror härvid på, hvad man

*Angående
landtförvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

egentligen förstår med stam. Enligt föreliggande förslag, skulle den vara en stam i detta ords mera begränsade bemärkelse och motsvara våra nuvarande indelta och värfvade trupper. I andra länder åter finnes en slags stam, som utgöres af en klass värnpligtige och uttages af desse antingen med en viss procent eller ock årligen till ett bestämdt antal. Den öfning, som denna stam erhåller, är emellertid *fullständig* och bibringas genom oafbruten tjenstgöring under loppet af $2\frac{1}{2}$, $2\frac{3}{4}$ à 3 år, olika i olika länder. De öfriga beväringsskyldige åter äro under fredstid antingen befriade från alla öfningar eller ock underkastade sådana i ringa grad. Den sammansättning af hären, som jag nu här omnämnt, är pröfvad och godkänd, och jag skulle gerna bifalla dess införande äfven i vårt land. Utskottet deremot har i likhet med motionärerne föreslagit stammens anskaffande emot penningar på frivillighetens väg och har motiverat detta dermed att, då vi hittills kunnat på enahanda väg underhålla en armé på 30,000 man, det äfven hädanefter skulle kunna lika lätt gå för sig. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att stora skiljaktigheter förefinnas emellan hvad som för närvarande eger rum och hvad som skulle blifva händelsen, om Utskottets förslag antoges. För det första är att märka, att det redan förut varit ganska svårt att få tillräckligt antal värfvadt folk; detta är den svagaste sidan af den nuvarande arméorganisationen. Hvad vidare den indelta armén beträffar, utgöres den af personer, som gjort militärlifvet till sitt yrke eller åtminstone för en längre tid egnat sig åt detsamma. Större delen af dem hafva dessutom sin egen torfva att sköta samt eget tak öfver hufvudet — förmåner, som för personer af den arbetande klassen äro af stor betydelse. Då dertill kommer att den styrka, som nu årligen antages, är till antalet betydligt mindre, än den, som skulle anskaffas efter Utskottets förslag, tviflar jag på att det är möjligt att, åtminstone om vi vilja hålla oss inom måttlighetens gränser, mot penningar kunna erhålla en sådan stam, som Utskottet tänkt sig. Men skulle det än lyckas att få erforderligt antal folk, komme detta utan tvifvel att tagas ur befolkningens lägsta klasser. Ty sannolikt skola icke de mera bemedlade låta sina söner, mera än nödvändigt är för utbildande af blifvande befäl, ingå ibland stammens gemenskap. Icke heller tror jag att de sjelfegande mindre jordbrukarne, som i denna Kammare företrädesvis äro representerade, skola vilja dit skicka sina söner för en lön af 150 kronor om året, utan helt säkert skulle den värfvade truppen, likasom hittills, företrädesvis komma att rekryteras med torpare söner, drängar och löst folk. Derföre vill jag dock icke påstå, att ju icke äfven dessa kunna blifva ganska dugliga soldater; men hvad jag vågar påstå är att en stamtrupp, så sammansatt, alldeles icke kan utgöra lämpliga ledare och befäl för beväringen, och den anmärkning, som nu i sådant afseende rättas mot den indelte soldaten, skulle, om Utskottets förslag antoges, fortfarande ega lika full giltighet. Detta i fråga om stammens beskaffenhet.

Hvad vidare beträffar den föreslagna stamtruppens antal, så finnes ingen säkerhet för att man för penningar skall kunna få det er-

forderliga antalet stamsoldater; tvärtom befarar jag att vakanser skola komma att uppstå, och detta till betydlig mängd, och därför, äfven om jag i öfrigt stälde mig på Utskottets ståndpunkt, skulle jag omöjligen kunna lemna min röst till godkännande af ett förslag, som icke innehåller något stadgande om de åtgärder, som böra vidtagas för att fylla de luckor, som, efter anlåtande af frivilligheten, möjligen eller sannolikt kunna uppstå. Hvad reservanterne i sådant afseende föreslagit, nemligen lottning, är *en* af de utvägar som för ändamålets vinnande kunna tillgripas, men en lottning under de förhållanden, som genom antagande af Utskottets förslag skulle uppstå, måste förefalla en hvar vida mera motbjudande än sådan den i andra länder tillämpas. Då den nemligen, så som der, omfattar samtliga värnpliktige kunde man hafva utsigt att derigenom för stamtruppen förvärfva icke så få af de mera bildade klasserna och att sålunda för sina söner der finna jemlika kamrater. Men då man nu först vill på frivillighetens väg anskaffa så många som möjligt och först sedan anlita lottning, så är det därför sannolikt, att den kontingent, som på detta sätt kunde vinnas, förnämligast komme från den folkklass, som står på den allra lägsta grad af bildning, bland hvilka den bildade ynglingen ej funne några jemlika att hålla sig till. Och om jag också icke skulle hysa någon farhåga för att ställa min son under ledning af en indelt korpral, så skulle jag deremot icke utan stor tvekan vilja lemna honom i händerna på en värivad gardist, i synnerhet som det underbefäl, som skulle komma i fråga att vid en mobilisering inkallas, till stor del komme att utgöras af sådana som under 4, 5, 6, 7, 8 år varit ur tjenstgöring. Jag tror således, som sagdt, att lottningen under sådana förhållanden komme att visa sig i hög grad motbjudande, men detta oakadt — om man vill gå den väg som motionärerne och Utskottet anvisat — så finnes icke någon möjlighet att undvika lottning. Ty första vilkoret i hvarje härorganisation är att statens rättmätiga kraf på tillräckligt antal öfvade soldater fylles, så att hären kan användas till landets försvar, när det gäller; utan att detta kraf tillgodoses, faller hela organisationen sönder, likasom när man kramar lös sand i sin hand, och det blir omöjligt att åt en sådan organisation gifva någon fasthet.

Hvad vidare angår stamsoldatens utbildning, så veta vi att den i 1875 års förslag var afsedd att vinnas genom $10\frac{1}{2}$ månaders öfningar för den första utbildningen, hvarpå sedermera skulle följa ett visst antal årliga repetitionsöfningar. Detta var också den minsta öfning, som jag anser böra ifrågakomma, och Utskottet har nu äfven i denna del upptagit 1875 års förslag. Efter min uppfattning var i detta senare förslag en mycket svag punkt, att man ville uttaga samtliga värnpliktige och gifva dem alla lika öfning. Detta var något som jag för min del icke anser vara möjligt utan mycket stora olägenheter, ehuru väl jag erkänner att på detta sätt erhöles den ur militärisk synpunkt starkaste här, om nemligen alla kunde göras till verkliga, fullgoda krigare. Så tillgick det äfven hos forntidens folk och då kunde det gå för sig, emedan den tiden var kriget hvarje fri mans förnämsta yrke; men nu för tiden vilja människorna lefva i fred och

Angående
landtidsförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

ro och för försvaret af sitt land förlita sig på sin armé. Då emellertid, under förutsättning af att alla skulle öfvas lika, $10\frac{1}{2}$ månaders öfning ansågs såsom det minsta möjliga, är det ju naturligt att en så kort öfningstid alldeles icke kan vara tillräcklig, då det blir fråga om att endast ett fåtal skall erhålla den, men den stora massan af värnpliktige deremot endast erhålla 90 dagars öfning. Och ändock vilja reservanterne från denna Kammare ytterligare nedpruta öfningstiden för den första utbildningen och i öfrigt hänvisa till de årliga repetitionsöfningarne som skall fortgå under fem år. Äfven för att bibringa rekryten den allra nödvändigaste utbildning, anser jag $7\frac{1}{2}$ månaders öfning alldeles för kort, särdeles då större delen af denna öfningstid komme att tillbringas inom kasernen vintertid och endast en obetydligare del användas till de öfningar på fria fältet, som för utbildningen af en god soldat äro af så framstående vikt. Och efter den erfarenhet jag vunnit, äro i allmänhet repetitionsöfningar icke att anse såsom en fortsatt utbildning, utan endast såsom en påminnelse om det redan inhemtade. Äfven om jag således eljest skulle kunna bifalla Utskottets förslag, skulle det i allt fall för mig vara omöjligt att godkänna ledamöternes från denna Kammare reservation. Visserligen hafva reservanterne föreslagit inrättande af rekrytskolor, och detta är också alldeles oundgängligt för underbefälens utbildning, men dylika skolor kunna dock icke, sådana de nu blifvit föreslagna, utgöra en tillräcklig ersättning för en alltför kort öfningstid och komma dessutom att ställa sig mera än skäligen kostsamma. 1875 års förslag förutsatte visserligen äfven inrättande af rekrytskolor, men dels var stamtruppen då beräknad vida starkare och dels skulle truppen ligga i skolan året om och derigenom kunde man på en gång få större resultat af dessa skolor och till billigare pris. Enligt Bil. Litt. D. till Utskottets betänkande visar sig, att i händelse af en mobilisering en ganska betydlig brist på underbefäl — 231 — kommer att uppstå. Denna brist är det nu Utskottets mening att fylla med stamsoldater, som genomgått öfning i nämnda skolor. Men dervid är först och främst att märka, att en del af dessa soldater, då det skulle komma i fråga att använda dem såsom underbefäl, till följd af tidig eller kort kapitulation under en följd af år varit ur tjenstgöring. En yngling ingår t. ex. i tjenstgöring vid 17 à 20 års ålder och har redan tjenat ut vid 23 eller 24 år och ändå tidigare. Det kan då hända att 7 eller 8 år förflyta innan det kommer i fråga för honom att inkallas för att öfvertaga ett underbefäl. Härtill kommer att icke alla, som genomgå rekrytskolan, dermed ätse att göra sig duglige till tjenstgöra såsom underbefäl, utan endast att utbilda sig till timmermän, sjukvårdssoldater och mera dylikt. Och hvad de dervid lära sig, räcker icke till, utan det erfordras sedermera äfven praktiska öfningar.

Jag skall icke inlåta mig för djupt i detaljer, men ber dock att få framställa ännu några få anmärkningar.

Utskottets förslag att kontingenten af underårigt manskap, som vid härens afdelningar antages, skulle få uppgå ända till 20 procent, kan jag för min del icke gilla. Jag anser den siffran vara alldeles för hög.

Det är tydligt och klart, att ynglingar på 17 eller 18 år icke kunna vara dugliga till krigstjenst och därför icke böra få till stamsoldater antagas, åtminstone icke till det stora antal som Utskottet här medgifvit, utan högst till det antal som fordras för dem, som vilja utbilda sig till officerare och underofficerare.

Vidare föreslår Utskottet att värnpliktig, som på våren anmäler sig att till hösten ingå i stammen, skulle vara fri från sommarens vapenöfningar. Detta är en afprutning på stammens öfningstid, som jag icke heller kan medgifva. Jag har redan anmärkt att öfningstiden är för knapp, särskildt med afseende på det stora antal värnpliktige, som skulle få endast 90 dagars öfning. Jag har icke eller kunnat hvarken af Utskottets förslag eller dess motivering få klart för mig huru det kommer att förhålla sig med stammens numerär, men det ser ut som om densamma skulle under vissa tider kunna sjunka ned under 30,000. Äfven detta kan jag icke gilla. En del af stammen kommer alltid att bestå af rekryter från den för året inkallade årsklassen, hvilka genom antagandet till stamsoldater blifva fria från årets bevärningsöfningar, och sålunda under första året äro rena rekryter och oduglige till krigstjenst.

Om öfvergångstiden har jag redan talat. Jag anser den vara alldeles för lång, såväl från militärisk som ekonomisk synpunkt sedt. 12 år åtgå ytterligare innan man får alla åldersklasserna öfvade. Detta är en stor olägenhet. Och en annan lika stor är att under första åren af öfvergångstiden arméns styrka, mot hvad den nu är, i stället för att tillväxa kommer att försvagas. Man får nemligen genast afskeda åtskilliga af indelta och värfvade armén. Och först efter ett par år får man en motsvarande styrka i den nya stammen, och innan denna sedan blifver öfvad, åtgå således 2 eller 3 år.

Slutligen måste jag äfven anmärka, att man visserligen stält garantier för att Kongl. Maj:t skall få medel till anskaffande af stam- och kavallerihästar genom ett särskildt förslagsanslag, men ej för stammens öfning. Jag kan väl förstå skälet hvarföre man icke velat gå längre, nemligen att det för närvarande icke finnes några garantier beträffande sjelfva öfningarne. Men förhållandena blifva efter det nya förslaget väsentligen olika mot nu. Om för närvarande öfningarne skulle för ett eller annat år inställas så är det visserligen mycket illa, men ett sådant afbrott verkar dock icke derhän att armén faller sönder. Det har funnits tider då regementsmötena indragits; och nog hafva regementena tagit skada deraf, ehuruval de med sitt äldre och väl inöfvade manskap icke derföre råkat i upplösningstillstånd. Men om i framtiden, när dåliga konjunkurer och brist på penningar i landet inträffa, anslaget till vapenöfningarne för något år komme att indragas, så blefve en hel åldersklass utesluten och i brist af all öfning, och den del af stammen, som skulle tagas från samma åldersklass, försvunne. Det är efter min uppfattning ett stort fel hos förslaget, att deri icke inryckts några garantier att öfningarne årligen komma att ega rum. Sådant vore väl lika angeläget som att stadga ett maximum för deras fortlvaro.

Jag skall icke vidare upptaga tiden, öfvertygad som jag är, att

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

hvad jag kunde hafva att tillägga nog kommer att anföras af andra talare. Såsom Herrarne finna, är min ståndpunkt sådan, att jag icke kan rösta för bifall till förslaget i dess närvarande skick.

Herr Adlercreutz: Ett egendomligt förhållande med förevarande sak är det, att majoriteten inom denna representantkammare såsom motion framlagt ett fullfärdigt förslag till ordnande af landets försvarsväsen. Det lär vid sådant förhållande kunna antagas, att något egentligt inflytande på förslagets slutliga beskaffenhet icke inrymmes åt åsigterna eller insigterna inom minoriteten. Jag skall derföre icke heller tillåta mig att framställa något ändringsförslag, men anhåller att få anföras några bland de flera skäl, som för mig utgöra ett bestämdt hinder att sluta mig till förslaget.

I 2 § af förslaget till lag om upprätthållande af härens stamtrupp heter det, att "stamsoldat skall anskaffas genom frivilligt åtagande och mot den aflöning, som kan blifva erforderlig." Ett anskaffnings-sätt, hvarigenom från det allmännas sida mot en viss penningeförmån en person förmås att antaga krigstjenst i ledet, är hvad vi på svenska språket kalla värffning; och en stamtrupp, bildad genom värffning, kan jag icke anse ega något företräde framför den stamtrupp, som vi nu ega, hufvudsakligen grundad på indelningsverket, men väl tvärtom. Lika med åtskilliga reservanter inom Utskottet och med föregående talare anser jag det också blifva svårt, om icke omöjligt, att på frivillighetens väg hvarje år vinna det antal soldater, som behöfves för att upprätthålla stamtruppens beräknade styrka. Enda möjligheten att fylla detta antal skulle blifva användandet af ett tvångsmedel, såsom lottning, men deremot har jag att erinra, att, medan ett sådant tvångsmedel under alla förhållanden finnes motbjudande, är det snart sagt omöjligt under det här förutsatta, att de personer, hvilka af lotten träffades blefve nödsakade att underkasta sig en flerårig öfning och tjänstgöring, dervid de såsom kamrater till största delen skulle hafva ett värfvadt manskap.

Med Utskottet instämmer jag i hvad detta yttrat i sin motivering, att det nemligen är af ytterligt stor vikt, att försvarsrågan, om möjligt, erhåller en snar lösning; men jag gör detta på den grund att jag önskar, det landet snart måtte vinna en tillökning i sin försvarskraft, hvilken jag deremot icke anser vara tillräckligt tillgodosedd af Utskottet särskildt med afseende på öfvergångsstadgandena i beväringenslagen, der endast med stor tidsutdrägt den nödig ansedda tillökningen i beväringen blifvit medgifven. Förhållandet är nemligen att Utskottet förutsätter, det den här föreslagna krigsförfattningen skall af Kongl. Maj:t förfullständigas, äfvensom öfvergångsstadganden der-till beredas. D skulle således åtgå ett eller annat år innan den nya organisationen kunde träda i verket, och icke ens under det första året, som den vore i verksamhet, skulle någon tillökning i beväringens öfningar ega rum. En sådan tillökning skulle inträda först under det följande året eller det andra; derefter skulle under tredje året en tillökning ske med fem dagar för den andra åldersklassen, derefter först under femte året med tio dagar för första åldersklassen, derefter ingen

tillökning förr än vid tionde året och slutligen sista tillökningen först under det femtonde året. Vi skulle således med tillökningen i sin helhet af beväringens öfningar sakta krypa fram ända till mot slutet af 19:de århundradet. Då först skulle den fullständiga öfning, som nu anses behöflig, meddelas beväringen. Sedermera skulle det draga ut ytterligare elfva år innan beväringens samtliga årsklasser kommit i åtnjutande af det fullständiga måttet af öfning. Att just under det att den gamla stammen finnes, hvilken enligt förslaget anses vara underlägsen den, som skulle träda i dess ställe, beväringens öfning skall kvarhållas vid dess nu otillräckliga längd, synes mig innebära allt för ringa omsorg om hvad vårt försvar kräver. Det vill nästan se ut, som om de, som önska ett sådant sakta framåtskridande i beväringens öfning antingen tilltro sig en profetisk blick i hvad som förestår gamla Sverige eller ock — hvad jag antager såsom sannolikare — underskatta de svenska folkets benägenhet att göra uppoffringar för sitt försvar. För min del kan jag omöjligen genom antagandet af detta förslag afsäga mig förhoppningen att få upplefva den tid, då den i förslaget, enligt min uppfattning, knappt tillmätta tillökningen i försvaret skall komma landet till godo.

Hvad särskildt beträffar den nu föredragna punkten angående vilkoren för krigsförfattningens antagande, innebär den visserligen enligt sin affattning endast en vacker tanke derom att Kamrarne skola blifva eniga i vissa frågor och att de beslut, hvarom man sålunda blir enig, skola tillämpas samtidigt med det krigsförfattningen träder i verket. Men i sjelfva verket torde den nog afse en fordran på afskrifning af indelningsverkets tunga och grundskatterna. Hvad indelningsverket beträffar, har man i åtskilliga Kongl. författningar från 1680-talet sökt finna skydd för rote- och rusthållare mot hvarje personlig tillökning i bördan för försvaret. Jag har svårt att erkänna, att dessa författningar hafva egenskapen af privilegier, men om så också skulle vara, kan jag icke inse att dessa privilegier skulle genom *allmänna värnpligtens* tillämpning mera förnämas än t. ex. de erkänt befintliga presterliga privilegierna genom *allmänna skattepligtens* tillämpning förnärmades till följd af Riksdagens beslut i fråga om ett onus, hvarom nyligen pågått förhandlingar inom Riksdagen. Innebära de Kongl. författningarne verkligen ett privilegium, finner jag dessa frågor vara af fullkomligt enahanda beskaffenhet. För min del respekterar jag emellertid allt hvad som kan ega namn eller utseende af rättigheter och försäkringar; jag sätter dem snarare för högt än för lågt, och jag är derföre beredd att i fråga om indelningsverkets börda göra alla de medgifvanden, som påkallas af motsvarande försvarskrafters vinnande på annat håll.

Beträffande åter grundskatterna, erinrar jag mig hurusom för några dagar sedan, då fråga var om reglerandet af landsstatstjenstemännens löner, en talare på dala-bänken fälde ett yttrande derom, att den frågan kunde anses vara på förhand afgjord genom det slut, hvartill man kommit i en annan kort förut behandlad fråga.

Detta yttrande väckte inom Kammaren en viss ovilja, och talaren fick från en aktad ledamot af majoriteten en tillrättavising, deri

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

bland annat yttrades att hvarje fråga här behandlas och afgöres efter dess egen beskaffenhet, oberoende af alla öfriga icke dermed sammanhängande frågor. Mig synes denna princip hafva bort tillämpas äfven i nu förevarande fall, och det borde icke förefalla underligt, om någon liten smula af den nämnda oviljan skulle drabba äfven sammanbindningen af dessa två frågor, försvarsväsendet och grundskatterna. Den enda skilnad, som finnes emellan de två särskilda sammanbindningarne, ligger deruti att den nu ifrågavarande blifvit tydligen uttalad och egt rum under en längre tid. Denna sammanbindning uppkom, som bekant, genom den ominösa skrifvelsen af Maj 1873. Vid den tiden hade jag det höga förtroendet att vara främste ledamoten vid Konungens rådsbord. Från ett yttrande, som jag i denna min egenskap vid början af diskussionen om skrifvelseförslaget afgaf i Första Kammaren har man velat härleda slutsatser, som derifrån icke rimligen kunna dragas. Det är bekant att, sedan Kongl. Maj:t förgäfves gjort åtskilliga försök till försvarets stärkande, framlades vid nämnde riksdag af dåvarande Förvars-Utskott förslaget till omförmälda underdåniga skrifvelse. I detta Utskott sutto en del af Riksdagens och, jag kan säga, landets ypperste män. Det var således naturligt och klart att desse mäns auktoritet skulle komma att utöfva ett tryck på Riksdagen vid fattandet af dess beslut. Riksdagen är dessutom, som man vet, icke så synnerligen hushållssam i afseende på dylika underdåniga skrifvelser. I mitt omnämnda anförande lät jag tydligen framskynta den förkärlek, jag egde för indelningsverket såsom grund för vårt försvar; men jag framhöll tillika den stora vigten deraf att enskilda åsichter skulle offras för den stora fosterländska frågan om fäderneslandets försvar. Med all den makt, som ty värr i allt för ringa grad stod mig till buds, manade jag representationen att väl besinna sig, innan den fattade sitt beslut, och varnade henne för att aflåta vare sig den då föreslagna skrifvelsen eller någon annan, derest icke representationen vore fullt och fast besluten att bära alla följderna deraf och skrifvelsen sålunda vore ett uttryck af dess fasta vilja. Detta mitt yttrande innebar således vida mer en varning än en uppmaning att antaga skrifvelsen. I slutet af mitt anförande, då jag, för den händelse skrifvelseförslaget skulle komma att antagas, yttrade mig angående behofvet af en vidlyftig och tidsödande utredning af indelningsverkets ekonomiska sida, tillade jag till sist dessa ord "i sammanhang hvarmed frågan om grundskatternas afskaffande komme att behandlas."

Det har varit för mig smärtsamt att under dessa sista dagar förnimma, hurusom någon eller måhända flere bland Riksdagens dåvarande ledamöter, hvilka förut i sitt hjerta varit emot en sammanbindning af försvarsfrågan med frågan om grundskatternas afskrifning, sedermera uti åhörandet utaf detta mitt anförande funnit en anledning frånträda sin egen mening och biträda skrifvelseförslaget. Jag finner detta vara en den oförklarligaste gåta; och visst är att ett sådant tillvägagående strider emot både ordalydelsen och syftet i mitt anförande. I den omnämnda slutstrofen har man velat se ett löfte om grundskatternas afskrifning; så har den uppfattats icke blott af dem, som biträdt skrifvelseförslaget, utan äfven af åtminstone en

riksdagsledamot, som röstade emot samma förslag, såsom synes af en vid detta betänkande fogad reservation afgifven af en ledamot från Första Kammaren. Hvad denne reservanten angår, har han uttalat så vackra ord öfver den nu föreslagna arméorganisationen, att man väl deraf kunnat förstå hans benägenhet till uppoffring af hvad i utbyte deremot fordrats, men då han icke desto mindre temligen vidlyftigt framhållit det enligt hans förmenande gifna, förut omfördälda löftet, har jag deraf fått det intryck, att hans åsigt om erhållande af full valuta för indelningsverket och grundskatterna icke varit så fast, som ordalagen i reservationen eljest skulle antyda.

Men med hvad rätt är det, som ett löfte om behandlingen af en fråga förvandlas till ett löfte om denna frågas lösning i en viss riktning, på ett visst sätt? När beträffande grundskatterna och hvad dermed eger omedelbart sammanhang den utredning, som ansågs behöflig, upptagit en tid af inemot två år; när ännu i denna stund vi icke hafva någon tillförlitlig utredning om huruledes vårt land skall kunna reda sig utan de tillgångar, som vi ega i vårt indelningsverk och våra grundskatter; när vi ännu icke hafva någon plan huru våra finanser, efter en sådan genomgripande skatteförminskning, skola ordnas; så frågas om man verkligen och med fog kan påstå, att löftet om en *behandling* af frågan på samma gång verkligen ock innebär ett löfte om grundskatternas afskrifning. Svaret härpå synes mig icke svårt.

Men äfven om ett sådant löfte mot mitt bestridande skulle hafva deri inneburi, så ber jag att få fråga: hvad betyda i allmänhet de ord, som från regeringsbanken uttalas af en Konungens rådgifvare? Jo, att de åsichter och de löften, som han uttalade, dem skall han följa och genomföra eller, om han det icke vill eller icke kan, lemna sin plats vid Konungens rådsbord. Men när han detta gör, då är också dementi gifven åt dessa åsichter och löften, i den omfattning som den eller de, hvilka efter honom föra regeringens talan inför representationen, finna för godt. Eller skulle väl, mine Herrar, den nuvarande civilministern, anses bunden af den förre civilministerns uttalanden angående t. ex. Kommerskollegiets indragning, eller skulle nuvarande och framtida krigs- eller sjöministrar vara bundne af de uttalanden, som af deras företrädare för längre eller kortare tid tillbaka blifvit gjorda. Nej, visserligen icke.

Ännu ett ytterligare skäl för den uppfattningen att ofta nämnda sammanbindning, om den någonsin varit af regeringen erkänd, upphört, ligger deri att, sedan Kongl. Maj:t efter 1873 års riksdag framlagt förslag till försvarsväsendets ombildning, grundadt på de principer Kongl. Maj:t ansett hafva varit uttryckta uti Riksdagens nämnda år aflättna underdåniga skrifvelse, Riksdagen förkastat samma förslag. Och då Riksdagen nu åter å sin sida framlägger ett förslag om ordnande af vårt försvar och dermed sammanbinder frågan om grundskatternas afskrifning, så är detta förslag icke det samma som det af Kongl. Maj:t aflättna, utan ett helt annat, det förra vida underlägset.

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Herr Axel Bergström: Herr Talman! Då jag nu står upp för att yttra mig i en fråga, hvilken hvarje svensk, man eller qvinna, som har hjerta för sitt lands, sitt folks nationella oberoende, utan tvekan karakteriserar såsom landets lifsfråga, röner jag i hög grad, ja! i högre än vid något föregående tillfälle, den tryckande känslan af att nödgas tala i och till en församling, der den herskande majoriteten, efter att hafva ryckt till sig ett initiativ, hvilket i en fråga af beskaffenhet som den förevarande ensamt och uteslutande bort tillkomma regeringen, antagligen på förhand är ense om hvad som skall blifva beslut och derföre, *huru många och huru öfvertygande* skäl än må komma att mot majoriteten anföras, ändock icke låter omvända sig från sin förut fattade mening. Hänsyn till denna omständighet bjuder mig att icke vedervåga något försök att åstadkomma någon förändring till det bättre i de af Utskottet gjorda framställningar och att således icke framställa något yrkande i sådan syftning. Det är äfven att vänta att Utskottets framställningar, långt ifrån att af denna Kammares flertal antagas i oförändradt skick, tvärtom komma att underkastas förändring i den rigtning, hvilken anvisas i den vid utskotts-betänkandet fogade reservation, som afgifvits af Utskottets ledamöter från denna Kammare, och hvilken reservations antagande skulle genom den föreslagna minskningen i tiden för stamsoldatens första utbildning ytterligare försvaga den föreslagna nya härordningen.

“Men“, torde någon fråga, “hvarföre då alls yttra sig i saken?“ Jo, svarar jag, derföre, att för oss, minoritetens män, är det ett behof att i allmänhet uttala våra åsikter i frågan, äfven om vi icke hafva någon förhoppning att derigenom åstadkomma några förbättringar i hvad majoriteten vill tillvägabringa. När Solon skänkte Athen en rätts- och statsförfattning, stadgade han deri, bland annat, att om viktiga ärenden söndrade folket i partier, finge icke någon athe-niensisk medborgare, vid medborgarerättens förlust, vara neutral, utan måste sluta sig till något parti. I en fråga sådan som denna ljuder till oss en inre lag, som påbjuder detsamma. Vi minoritetens män måste uttala oss; vi kunna väl öfverröstas men icke nedtystas.

Då jag härefter öfvergår till granskning af sjelfva förslaget, vill jag till en början taga det samma i skärskådande sådant det utgått från Utskottet. Detta förslag har i militäriskt hänseende många och stora brister. En reservant bland utskottsledamöterna från Första Kammaran, Generallöjtnant Abelin, har rikligen med material till anmärkningar försett dem, som önska deraf begagna sig. Många af dessa anmärkningar afse dock så specielt militäriska ämnen, att jag icke skall tillåta mig att upprepa samma anmärkningar. Men jag måste framhålla fem särskilda anmärkningspunkter, hvilka hos mig stadgat den fasta öfvertygelsen, att man icke kan och icke bör godkänna detta förslag, hvilket bjuder fäderneslandet ett hybridt försvarssystem af stam och bevärning i detta systems sämsta form.

De fem anmärkningar, jag har att göra, äro följande. *Den första* är den, “att tillämpningen af de 90 dagarnes öfning inträder först 15 år efter det lagen trädt i verksamhet, och att från och med detta är ytterligare 12 år åtgå, innan alla de klasser värnpligtige, som då

skola vara för det aktiva försvaret påräkneliga, kommit i åtnjutande af den redan nu såsom nödig erkända öfningstid, hvarföre man svårligen skall komma till den uppfattningen, att bestämmelsen dikterats af förutseende och fosterländskt intresse för landets försvar.“ I öfrigt har denna af Herr Abelin framställda anmärkning redan förut i dag blifvit af Herr Adlercreutz utvecklad.

Angående
landförsvarets
ordvande.
(Forts.)

Den andra anmärkningen är den, att den föreslagna stamtruppen icke torde kunna ensamt eller uteslutande på frivillighetens väg upprätthållas. I detta öfverensstämma samtliga ledamöterna inom Utskottet från Första Kammaren med undantag af Herr Mannerskantz, Generalmajor Wijkander, med hvilken fem utskottsledamöter instämt, har nemligen uttalat den åsigt, att krigsförfattningen bör vara grundad *uteslutande* på allmän värnpligt, derest den i vår tid skall kunna vara för fosterlandets försvar fullt betryggande, samt att han derföre icke kunde biträda detta förslag, med mindre stamtruppens tillvaro och bestånd tryggades genom införande af supplementärlottning.

Den tredje anmärkningspunkten är, att förslaget icke innebär några garantier derför, att den stamtrupp, man anser sig kunna tillvägbringa, blifver på ett nöjaktigt sätt öfvad. Man har t. ex. vägrat plats i lagen för bestämmelser om den tid, hvarunder stamsoldat skall utbildas och vidare om tiden för repetitionsöfningarne. Ser man på den af ledamöterna från Andra Kammaren afgifna reservation och motiven för den samma, finner man, att de betrakta denna fråga helt och hållet såsom en penningeanslagsfråga och mena, att, i den mån tillgångarne det medgifva, öfningarne kunna utsträckas. Men deraf lärer också följa, att i den mån tillgångarne icke medgifva öfningarne, måste dessa iuskränkas. Det må icke förundra någon, att förhandlingarne inom Utskottet af dem, som stått utanför det samma, följts med största uppmärksamhet, och att de yttranden, som blifvit inom Utskottet fälda i riktningen att betrakta hela denna fråga såsom en penningefråga, också trängt utom Utskottet. Det är sålunda yttradt, att förmår man icke upprätthålla öfningarne under den bestämda tiden, får man minska antingen stamtruppen eller öfningstiden; kan man icke draga lasset, får man spänna ifrån. Detta är ganska betecknande och har ingifvit mig det största misstroende mot detta Utskottets förslag och dess lösa bestämmelser.

Den fjerde anmärkningspunkten är den, att enligt förslaget förefinnes ingen tillräcklig säkerhet för att tillräckligt öfvadt reservbefäl finnes att tillgå, då det gäller att mobilisera hären. 1875 års förslag var i detta afseende fullt tillfredsställande genom elitinrättningen. Nu hoppas man återigen vinna underofficersbefäl genom uppflyttning af så kallade beställningsmän med otillräcklig öfning, och af denna underofficersklass vill man vidare utbilda officerare.

Den femte anmärkningen är den, att ehuru det i förslaget finnes taladt om en särskild lag, som skulle sörja för anskaffande af nödigt antal hästar vid härens mobilisering, har dock ingen sådan lag föreslagits, och icke heller finnes mycken utsigt, att en sådan skall kunna komma till stånd. Såsom de, hvilka följt med försvarsfrågans utveckling under föregående riksdagar, erinra sig, hafva lagförslag om kom-

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

munernas skyldighet att anskaffa hästar vid härens mobilisering blifvit framlagda men icke vunnit bifall.

Enligt hvad jag nämnde hafva reservanterne från Första Kamaren föreslagit såsom garanti för stamtruppens upprätthållande supplementärlottning. För öfriga bristers undanrödjande hafva deremot dessa reservanter, så vidt jag kunnat finna, icke sörjt.

Det torde kanske åligga mig att uttala min åsigt äfven angående lottningen, eller huru jag skulle tänka mig förhållandena, i händelse till Utskottets förslag också komme bestämmelser angående lottning. Det hade varit högeligen önskligt, att de reservanter, som föreslagit lottning, också hade uttalat sig om den tid, under hvilken en genom lottning uttagen stamsoldat skulle tjena vid stamtruppen. Sådant har dock icke skett, icke ens nu i sista ögonblicket, då här utdelats ett "förslag till de ändringar i lag om allmänna värnpligten som blifva en följd af antagande af Herr Wijkanders reservation vid 2 § af lagen om upprätthållande af härens stamtrupp". Dessa ändringar afse nemligen egentligen ordningen för lottningens verkställande; och i 24 §, som skulle bestämma, huru lång tid värnpliktig, som genom lottning uttagits till tjänst i stammen, vore skyldig att i fredstid tjänstgöra, står blott ett par nollor framför uppgiften om denna tid. Motionärerne hafva, såsom alla veta, föreslagit sex års tjenstetid för stammens soldater. Med en sådan tjenstetid förundrar det mig sannerligen icke, att dessa motionärer icke vilja veta af någon supplementärlottning, ty en *sådan* lottning skulle i sanning innebära ett raffelspel om en hel lefnads framtid. För min del vill jag icke heller medverka dertill, att genom lottning komme att afgöras, huruvida en ung man skall för sex års tid instickas i en legohär eller blott under tre månader öfvas i beväringen d. v. s. milisen. Jag vill såsom representant icke bringa någon, äfven den ringaste, af mina medborgare, till en sådan lottning; lika litet vill jag såsom far utsätta mina söner för dylikt äfventyr. Men äfven om tjenstetiden för de genom lottning uttagna stamsoldaterna skulle sänkas till tre år, skulle jag dock emot lottnings införande hafva mina stora betänkligheter. Deremot har den form, i hvilken lottning hittills varit påtänkt, icke för mig inneburit något afskräckande. Enligt 1875 års förslag skulle de värnpligtiges tjenstetid vid infanteriet utgöra 10 $\frac{1}{2}$ månader och tjenstetiden för de genom lottning till tjenstgöring vid specialvapnen uttagne värnpligtige 19 $\frac{1}{2}$ månader. Detta hade för mig intet afskräckande, men kommer deremot genom lottning att afgöras, huru vida en yngling skall under sin framtida lefnad blifva soldat eller icke, då vill jag icke vara med om lottning.

Jag har frågat mig sjelf, om det icke kunde finnas någon annan garanti för stamtruppens upprätthållande än supplementärlottningen. För besvarande af denna fråga har jag funnit nödigt att gå tillbaka till hvad man förut i dylika fall gjort. Jag har dervid funnit, att då man t. ex. år 1841 afskaffade den skyldighet, som dittills ålegat rust- och rotehållare att bidraga till den indelta soldatens eller ryttarens transport till och underhåll under möten och mönstringar samt i stället för denna skyldighets utgörande anslog en viss årlig summa att

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

af statsmedel utgå, så antog Kongl. Maj:t detta erbjudande, men med vilkor, som finnes intaget i Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 24 Maj 1841 angående upphörande af den så kallade mötespassevolansafgiften. Detta vilkor lydde sålunda: "att derest Rikets Ständer, vid en blifvande riksdag, skulle borttaga det nu bestämda mötesanslaget eller detsamma nedsätta under det vid nu pågående riksdag bestämda belopp, vi då skole vara oförhindrade att i stället för samma anslag fordra uppfyllandet af de skyldigheter, som, i afseende å manskapets transporterande till och från samt underhåll vid möten m. m., enligt indelningsverk och knektekontrakt jemte öfriga gällande författningar vederbörande åligga."

Ännu senare i tiden har man varit lika försigtig, nemligen då det var fråga om afskaffande af den rotehållarne vid de indelta infanteriregementena åliggande skyldighet att utgöra bidrag till soldatbeklädnadens anskaffande och underhåll. Denna skyldighet afskaffades på Kongl. Maj:ts proposition, men Kongl. Maj:t fästade vid förslaget det vilkor, som — märk väl — också af Riksdagen godkändes, och sedermera intogs i Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 23 Mars 1858 nemligen, att "den rotehållarne beredda lindring i roteringsbesväret komme att fortfara endast så länge ett det upphörda beklädnadsbidraget från rotehållarne motsvarande statsanslag af Rikets Ständer anvisas, eller om detta anslag i följd af inträffande *stegring* af prisen på beklädnadsförnödenheter skulle befinnas otillräckligt, nödigt anslag för beklädnadens anskaffning och underhåll af Rikets Ständer tillhandahålles". Så försigtig var man ännu år 1858. Då hade man dock ännu icke bevitnat hvad sedermera efter införande af det nya representationsskicket inträffat, eller huruledes försök blifvit gjorda, såsom I Herr Talman säkerligen väl erinren Eder, att indragå både anslaget för beväringens öfningar och anslaget för indelta arméns vapenöfningar. Med dessa exempel för ögonen synes mig, att man icke kan vara nog försigtig nu, då det gäller att upprätta en fast härorganisation; och det synes mig derföre ock hafva varit väl förtjent att öfvervägas af de kloke och erfarne män, som suttit i det Särskilda Utskottet, om man icke vid åstadkommande af en ny härorganisation skulle kunnat finna en garanti för stamtruppens upprätthållande på förslaget sätt uti ett stadgande, att om detta icke låte sig göra, indelningsverket komme att lefva upp igen. Rust- och rotehållarnes eget i Riksdagen väl omhuldade intresse skulle nog föranleda till, att en sådan eventualitet icke komme att inträffa.

De motioner, som föranledt detta Utskottets betänkande likasom sjelfva utskottsbetänkandet äro, såsom Herr Adlercreutz påpekade, en följd af den så kallade kompromissen. Herr Adlercreutz har redan angifvit sin ställning till denna kompromiss och dermed har han äfven betecknat min ställning till densamma, när jag hade äran tillhöra samma konselj, hvars främste ledamot han var. Bådas vår ställning till denna kompromiss var en rent yttre. I dess uppgörande hade vi icke någon del. Det må villigt medgifvas att vid åstadkommande af denna kompromiss rådde mycken god tro och mycken godtrogenhet, men det torde ock kunna sägas, att mycken finhet, ja

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

mycken illfundighet var i verksamhet, när det gälde att formulera kompromissens vilkor. Erfarenheten har ock visat, att kompromissen icke burit goda frukter. *För min del afsäger jag mig kompromissen och allt dess väsen.*

Utsigterna till att vinna en lycklig lösning på denna fråga äro, enligt min tanke, icke goda. De äro snarare tröstlösa. Men då jag, på grund af de förhållanden jag redan antydt, icke anser det löna mödan att ens framställa något yrkande, måste jag inskränka mig till detta allmänna uttalande om förslaget's brister.

Herr O. Toll: Ända sedan år 1860 har försvarsfrågan stått på dagordningen, och den står der ännu olöst. Man har någon gång varit frestad att lyssna till röster, som hviskat om bristande *vilja* hos svenska folket att bringa denna viktiga fråga till slutlig lösning; men till dessa frestande röster bör man icke lyssna. Man bör tvärtom tro — och man har icke rätt att göra annat — att just denna tvekan att fatta beslut har sin rot i betänkligheter, hvilka enhvar, den der vill uppföra en byggnad på god grund, vid företagets början måste hysa. Man har icke rätt att tänka anuorlunda om ett folk, som likt det svenska på sin historias blad ristat så många lysande och blodiga, om offervillighet, mod och kraft vittnande runor. Man torde ock böra tillskrifva — till någon del åtminstone — uppskofvet med ordnandet af vårt försvar en långvarig fred och fördomars makt; ty om man läser historien, skall man finna, att det icke finnes något folk, hvilket underkastat sig en så genomgripande försvarsorganisation som en på allmänna värnpligten grundad utan att hafva varit dertill af förhållandenas obehagliga makt, ja af nöden tvingadt. I *Preussens* historia läsa vi, hurusom den derstädes nu befintliga arméorganisationen ledt sin uppkomst från detta lands olyckliga krig under åren 1806—1812, och vi veta, mine Herrar, att det var endast under trycket af de förfärligaste olyckor, som Preussens folk underkastade sig den allmänna värnpligt, hvilken det *nu* anser såsom sin största lycka. Frankrike behöfde sin dyrköpta erfarenhet från 1870 och 1871 årens krig, för att öfvergå från konskriptions- och dermed sammanhängande värnpligtssystemet till den allmänna värnpligten. Hafva vi med en dylik erfarenhet för ögonen då rätt att vänta, att svenska folket skall efter 64 års fred på, om jag så får säga, *teoretisk* väg och utan lång tvekan underkasta sig en på *utsträckt* allmän värnpligt grundad arméorganisation? Jag tror för min del, att svaret härpå måste blifva nekande.

Nu hafva emellertid 102 motionärer i denna Kammarer framlagt ett härordningsförslag, åt hvilket, man må tänka hvad man vill om dess kombination med skatter och andra frågor, man dock måste gifva erkännande och rättvisa. Det bär, efter min tanke, vittne om en ganska långt sträckt offervillighet; det bär äfven vittne derom, att landtmannapartiet, som man så ofta ansett icke vilja lyssna till motpartiets ord, dock icke är döft för förnuftets och det praktiska omdömet's röst. Det är nemligen, menar jag, icke så litet, som detta parti genom nämnda förslag bjuder; och då man i allt fall, på hvilken

ståndpunkt man än befinner sig, måste ihågkomma, att det finnes en gemensam punkt, kring hvilken vi alla måste samlas, nemligen ett af oss alla älskadt fosterland, böra vi också utan fördomar, utan förutfattade åsigtter franska och pröfva det nu framlagda förslaget.

Jag tillhör det antal ledamöter i Kammaren, som en gång under riksdagens början apostroferades af en bland Kammarens ledamöter, Herr Key, då han nemligen yttrade att de militära *fackmännen* alltid varit färdiga att ingå på det förslag till härorganisation hvilket sist af Regeringen framlagts; och ehuru jag erkänner, att detta yttrande då sårade mig, kan jag dock icke neka att jag vid närmare pröfning finner en viss sanning ligga deri, ty om man vill göra skäl för namnet *fackman* i militära frågor, måste man göra det på det sätt, att man noggrant och opartiskt pröfvar hvad som i en dylik fråga kan blifva till bedömande och afgörande förelagdt. Det är således i egenskap af fackman, som jag önskar yttra mig i nu förevarande fråga, dervid jag, anhållande om ursäkt för det jag för sådant ändamål under några minuter kommer att upptaga Kammarens tid, ämnar inskränka mig till att tala om *rent militärisk synpunkt* och alldeles icke vill nu vidröra den så kallade "kompromissen" samt dess följder eller dermed förenade skattefrågor och derutur uppkommande ökade statsutgifter.

Då jag nu går att tala i sjelfva saken, ber jag att *först* få framhålla de, enligt min mening, *goda sidorna* i förslaget. Till de goda sidorna räknar jag först och främst, att Utskottet antagit 1875 års förslag rörande kadrenas styrka och antal. Jag erkänner visserligen, att jag anser 1875 års förslag innehålla *det minst möjliga* antalet; men Utskottet har dock utan meningskiljaktighet föreslagit uppsättandet af dessa till 12,249 personer uppgående kadrer, och detta är en stor fördel hos förslaget, som icke bör lemnas oanmärkt. Vidare får jag säsom en stor fördel framhålla, att Utskottet föreslagit, det ingen må till "befäl" befordras som icke minst ett år tillhört stammen; ty derigenom får man en verklig grund för befälsutbildningen, hvarpå man icke kan sätta nog högt värde.

I förbigående tillåter jag mig den anmärkningen, att det är af intresse att se huru ändå 1875 års i militäriskt hänseende förträffliga organisationsförslag har lyckats vinna gehör inom landtmannapartiet. Sålunda har vidare i dess härordningsförslag, i fråga om härens förläggning i orterna och indelning, bestämmelser, som äro egnade att i betydlig mån underlätta en hastig mobilisering, blifvit antagna.

Såsom en god sida af förslaget vill jag äfven framhålla, att stamsoldaten enligt detsamma skall antagas, *så vidt möjligt* vid det regemente, inom hvars område han är bosatt, och hvarigenom han i viss mån blir likställd med indelta soldaten, åtminstone vid de *skånska* regementena, hvilkas soldater i allmänhet äro kontant aflönade och icke hafva *torp*. Jag beklagar endast att Utskottets förslag om den första utbildningstidens längd för stamsoldaten i enlighet med 1875 års Kongl. förslag är åtföljdt af en reservation af denna Kammarens utskottsledamöter, hvilka anse en kortare utbildningstid vara tillräcklig. Jag tror nemligen att man icke kan fästa nog stor vikt vid att hvad rekryten första gången skall lära sig måste ske fullständigt och grund-

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

ligt; ty om första inlärandet af de militäriska öfningarne icke sker tillräckligt grundligt, så blifva naturligtvis äfven repetitionsöfningarna lidande af samma fel.

Af dessa skäl anser jag att de hafva fullkomligt rätt, hvilka icke gilla reservanternes förslag om en kortare första utbildningstid. Härvid vågar jag nemligen åberopa min egen erfarenhet. Såsom Herrarne hafva sig bekant, måste inom första och andra militärdistriktet en rekryt vid infanteriet, innan han godkännes såsom soldat, genomgå en rekrytskola på *sex* månader i *Karlskrona*, sedan han dessförinnan genomgått ett eller två förberedande rekrytmöten af 42 dagar hvartdera — det vill säga alternativt tillsammans 42 eller 84 dagar. Hela hans första utbildningstid utgör således för närvarande 222 eller 264 dagar, eller mellan 7 och 9 månader, och jag, som äfven tillhör ett infanteriregemente inom 1:a militärdistriktet, vågar försäkra Herrarne att denna öfningstid icke är för stor, utan tvärtom för liten. Infanteristens utbildning kräver efter krigskonstens nuvarande ståndpunkt en så individuel och detaljerad uppfostran och öfning, att nyssnämnde af Utskottet föreslagna *första* utbildningstid långt ifrån icke är för lång, hvad infanteristen beträffar. När utskottsreservanterne nu förmena, att vid infanteriet 10 $\frac{1}{2}$ månaders öfningstid, fördelad på flera år, utan skada kan innefatta äfven den *första* utbildningstiden, så innebär detta sålunda ett stort förbiseende af en vigtig faktor i fråga om danande af en krigsduglig armé. Jag har gjort denna anmärkning blott i ändamål att betona huru välbetänt jag anser Utskottets förslag i denna del verkligen vara.

Vidare anser jag som en stor fördel i Utskottets förslag, att, enligt detsamma, Konungen eger att, der han så nödigt finner, inkalla stamsoldat till skolor, garnisonstjenstgöring och särskilda öfningar. Detta stadgande är enligt min tanke alldeles nödvändigt, på det att stamsoldaten ständigt må hållas i fullt tjenstbart skick.

Bland förslagens goda sidor räknar jag ytterligare den, att anskaffningen af det antal hästar som i *krigstid* erfordras utöfver det i fredstid befintliga, skall anskaffas genom lag, dervid likväl icke »legning» bör ifrågakomma, såsom man vid jemförelse mellan punkterna *m*) och *n*) uti förslagens »grunder» kunde vara böjd tro att Utskottet menat. Likaså anser jag det som en förtjenst hos förslaget, att stamtrupperns styrka blifvit bestämd till 30,000 man och icke, såsom i motionen yrkats, till *högst* 30,00 man. Jag lyckönskar Utskottet, som kommit till ett så klokt beslut, liksom jag ock finner det välbetänt att stamsoldat, enligt förslaget, skall anskaffas bland de första *sex* åldersklasserna, samt att dessa stamsoldater derfter skola vid härens försättande på krigsfot tillhöra beväringens första uppbåd och icke, såsom motionärerne föreslagit, det andra, intilldess de ingå i landstormen. Detta stadgande är af stor vigt för underlättande af en hastig mobilisering. Dessa äro, i korthet sagdt, förslagens goda sidor.

Jag anhåller nu att få vända om medaljen och komma till förslagens *mindre goda sidor*. Den första punkt som dervid ställer sig som ett mörkt moln för mig är stadgandet om frivilligheten såsom grund för rekrytering af stamsoldaterna. Här om har redan Friherre

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Leijonhufvud så fullständigt yttrat sig, att jag kunde inskränka mig till att instämma med honom. Jag vill dock tillägga några ord. Som Herrarne kanske veta, bruka af den nuvarande värfvade armén, som uppgår till omkring 7,000 man, vanligen omkring 1,200 nummer vara årligen vakanta och behöfva ersättas. Att den värfvade armén i år är fulltalig, eller i det närmaste fulltalig, utgör ett undantagsförhållande som grundar sig derpå, att det till följd af nuvarande tryckta ekonomiska ställning är lättare än förut att få folk att taga värfning. Men detta kan icke alltid vara fallet, utan ett annat år kan tillfälle till arbetsförtjenst på annat håll vara större, och då blir naturligtvis också priset på denna lefvande vara högre. I sammanhang härmed ber jag att få fästa uppmärksamheten på det enligt min åsigt skadliga inflytande detta köpsystem skall utöfva äfven på våra landtmannanärningar. De föreslagna utskrifningsnämndernas förrättningar torde komma att få en bismak af »auktionsförrättningar», vid hvilka det kommer att bero på individen, »soldataspiranten», att antaga högsta anbudet, *antingen* af staten som vill värfva rekryter eller den enskilde landtmannen eller arbetsgifvaren, som vill skaffa sig en dräng eller arbetare. Detta är något, som enligt min förmening kommer att verka menligt på särskildt landtmannaförhållandena. Jag vill icke tala om det ekonomiskt olämpliga, att staten den ena gången finge betala 150 kronor och den andra gången t. ex. 300 kronor i årlig lön till en stamsoldat. En militärisk olägenhet kommer äfven härigenom att uppstå, när t. ex. i samma kompani och sida vid sida kan komma att stå tvenne soldater, af hvilka den ene har dubbelt så stor lön som den andre. Om detta kan vara nyttigt för staten, det vågar jag, som sagdt är, betvifla, men hvad jag är fullt öfvertygad om, det är, att ett slikt förhållande skadligt inverkar på disciplinen, ty det väcker afundsjuka kamrater emellan och derigenom missnöje. Frivillighetens väg kan och bör betraktas som en vådlig, ja! en omöjlig väg. Om vi granska utländska härorganisationer, så finna vi att värfningssystemet i dess fulla utsträckning endast i *England* är ännu bibehållet. Intet annat land har vågat antaga detta system än Holland för sina kolonier, äfvensom Frankrike för några truppafdelningar i Algeriet och Nordamerikas Förenta Stater för dess ringa stående armé. Rika länder må antaga värfningssystemet, men vårt land lär verkligen icke hafva hunnit så långt i välmåga, att det kan bära de stora kostnader ett slikt system påkallar.

Vidare har jag fäst mig vid uttrycket »*fasta etablissementer*». Jag vet ej hvori skilnaden består mellan dylika etablissementer och »kaserner». För sjelfva ordet »kasern» hyser flertalet i denna Kammarer en nästan panisk förskräckelse. Dessa »fasta» hus, »etablissementer» eller hvad man än må benämna dem, blifva likväl i sjelfva verket ett slags kaserner. Men är då verkligen kasernsystemet något så förskräckligt? Jag ber Herrarne, åtminstone de bland mina länskamrater, som antagligen hafva varit på ort och ställe, erinra sig hvad vi i detta hänseende redan hafva för åtskilliga indelta infanteri-regementen i *Karlskrona*. Derifrån kan man hemta på erfarenheten grundade bevis på, att det endast är i och genom kasernförläggning som ordnings-

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

sinne, »krigstukt», med ett ord en verklig militärisk uppfostran kan bibringas trupp. Långt ifrån att kasernsystemet visat sig skadligt, har det således tvärtom visat sig nyttigt. Då Utskottet derföre nyttjar benämningen »fasta etablissementer» synes Utskottet hafva — om jag så får uttrycka mig — gått liksom »katten kring het gröt».

Med afseende å *repetitionsöfningarne* har Utskottet föreslagit att desamma skulle försiggå i »barackläger». För min del anser jag att dessa öfningar med större militärisk nytta kunde försiggå i tältläger. Jag vill likväl ej uppehålla mig vid denna detaljsak.

Vidare måste jag anmärka, att ingenting bestämdt föreskrifves angående hvem som skall antaga stamsoldat. Man lemnas i ovisshet huruvida detta tillkommer utskrifningsnämnden eller regementsbefälet. Uti förslaget till lag om allmänna värnpligten förekommer uti 3 mom. af 24 §, att »värnpliktig, som *vid utskrifning eller hos befälet anmäler sig och antages till stamsoldat*» etc. Men, så vidt jag kan finna, är det på detta enda ställe i förslaget, som denna ganska viktiga omständighet finnes vidrörd.

Jag kommer nu till en anmärkning, som jag anser vara af ganska allvarlig beskaffenhet, nämligen rörande den föreslagna s. k. »rekapitulationen». Jag inser ganska väl, att Utskottet derigenom velat underlätta rekryterandet af stamtruppen, men jag fruktar att Utskottet dervid kommit in på en afväg och att följden skulle blifva, att män för armén skulle tillskapa en verklig »knekthop», olämplig just derigenom att vara ledare och stöd för de värnpligtige. Denna del af förslaget synes mig derföre stå i uppenbar strid med sjelfva grundtanken i värnpligtsidéen och det synes mig utgöra en bland förslagets största brister.

Vidare har icke blifvit bestämd en viss minimi-åldersgräns för de ynglingar, hvilka skola antagas till stamsoldater. För närvarande gäller i afseende på indelta armén, att rekryt vid antagandet ej får vara under 18 och ej öfver 25 år. Volontärer åter få antagas vid 16 års ålder, om de genomgått 5-klassigt elementarläroverk. Det hade varit skäl att här bestämma i siffror viss minimi-åldersgräns, likasom i 1875 års förslag, med hänsyn till de värnpligtige.

Jag har vidare gjort mig sjelf den frågan, hvar säkerhet finnes att armén skall få tillgodonjuta de nödiga öfningsanslagen. Väl garanterar förslaget nödiga medel till *upprätthållande* af stamtruppen samt anskaffning och underhåll af rytteriets hästar, men det erforderliga anslaget till *upprätthållande* af arméns tjänstbarhet, således *öfningsanslag*, är icke garanteradt, och då så är förhållandet, kan jag icke underlåta göra den anmärkningen, att den dag skulle kunna komma då Riksdagen af ekonomiska skäl minskar eller helt och hållet indrager detta anslag, och erfarenheten har ådagalagt att sådant, till stor skada för arméns tjänstbarhet, har vid ett eller annat tillfälle kunnat ske, och det så mycket lättare, som det endast berott på gemensamma voteringar. Den föreslagna organisationen af försvaret skulle således efter min åsigt helt och hållet förfelas, om ej nödiga garantier finnas för öfningsanslags befintlighet.

Angående
landförsvärets
ordnande.
(Förts.)

Mot förslaget till *värnpligtslag* skulle jag vilja göra den allmänna anmärkning, att detsamma alltigenom bär tydligt vittnesbörd om att ett fullständigt värnpligtssystem innersta grundtanke och andå icke blifvit tillräckligt beaktade. Denna grundtanke måste vara den, att hvar och en svensk man icke blott är skyldig utan äfven *har rättighet* att fullgöra den dyrbara förpligtelsen att deltaga uti fosterlandets försvar. Vill man derföre ett verkligt värnpligtssystem, bör man vara genomträngd af en högsinnad uppfattning af nämnda grundtanke. I detta förslag heter det emellertid exempelvis, att en person som förklarats förlustig medborgerligt förtroende, icke får vapenöfvas utan skall användas till lämpliga arbeten; men hvilka dessa "lämpliga" arbeten skola vara, det kan jag ej få rätt klart för mig. I 1875 års förslag föreslås att den, som förlorat medborgerligt förtroende, skall vara *ovärdig* att tillhöra hären eller flottan, och i 1877 års förslag, der man likväl gått något lenfälligare tillväga, heter det, att en sådan person icke *må* tillhöra hären eller flottan. Hvad Särskilda Utskottet nu i detta afseende föreslagit anser jag derföre innebära ett förbiseende af sjelfva värnpligtens högsinnade grundtanke.

Vidare har Utskottet gifvit penningen en allt för stor och oberättigad vikt. I värnpligtslagen talas om beväringens *aflöning*. I alla förutgående från Regeringen komna förslag, står endast taladt om underhåll, beklädnad och utrustning samt en så kallad portions-skilling. Utskottet har emellertid föreslagit en särskild dagaflöning till beväringens manskapet af 20 öre. Det har under skydd af lag insatt denna lilla siffra och derigenom visat, att det betraktar penningen såsom börande utgöra en väsentlig ingrediens i värnpligtens idé. För min del anser jag, att vanlig tobaksskilling — nu utgörande 6 öre per man — och vanlig marschaflöning hade varit aldeles tillfyllestgörande. Skillnaden mellan dessa utgifter och de kostnader, som enligt Utskottets förslag skulle drabba statsverket, är icke heller obetydlig. Blott för infanteriet skulle nemligen detta onödiga plus af 14 öre per man och 1 krona i marschaflöning — jag antager nemligen 50 öre såsom den öfverhufvud vanliga dagaflöningen — och 2 marschdagar per man uppgå, sammanlagdt till 215,168 kronor årligen! Kan denna tillökning kallas hushållning med statens medel? Hafva dessa 14 öre väl någon egentlig betydelse för den värnpligtige? Men för statens budget hafva de en helt annan betydelse. Man skulle af detta förslag verkligen kunna frestas draga den slutsats att vi tillhöra ett rikt land och äro ett rikt folk.

En annan enligt min åsigt vigtig anmärkning, har jag att göra mot förslaget till värnpligtslag, nemligen den att jag anser *öfvergångstiden* vara allt för lång. Som emellertid denna anmärkning framstälts och skälen dertill framhållits af flere föregående talare, anser jag mig icke behöfva vidare uppehålla mig vid densamma.

Slutligen kommer jag till *kostnaden* för den nya härorganisationens tillämpning, hvilken kostnad är beräknad till 29,900,000 kronor. Stamsoldatens årsaflöning är härvid upptagen till 150 kronor. Med afseende på denna aflöning ber jag att få nämna, att vid både

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

norra och södra skånska infanteriregementena manskapet till största delen är kontant afönadt, samt att i vestra Skåne en soldat på senare tiden och på många ställen erhållit en kontant årlig lön af 200 kronor. Antag nu att efter den nya organisationens införande en stamsoldat icke kan erhållas mot lägre aflöning än 200 kronor, så gör skillnaden af 50 kronor för hvarje soldat den icke obetydliga sammanräknade summan af $1\frac{1}{2}$ million kronor årligen, hvilken, tillagd den ursprungligen beräknade nyss angifna totalkostnaden, uppbringar denna kostnad till 31,400,000 kronor årligen.

Jag tillhör den indelta armén och det kan icke falla mig in att vilja kasta en fläck på den institution, under hvars skydd jag såsom militär vuxit upp och erhållit min utbildning. Den har emellertid både sina goda sidor och sina mindre goda sidor. Den kan ej anses motsvara tidens militära fordringar. Men att upphäfva indelningsverket innan vi fått ett fullt tillfyllestgörande försvar i stället, vill jag ingalunda vara med om. Och som jag anser de brister, hvilka vidlåda förslaget, vara af den art att Utskottets förslag icke kan antagas, framför allt derföre att detsamma icke innefattar någon slags garanti för vidmakthållandet, hvad numerären af stamtruppen angår, så måste jag anse det föreliggande härordningsförslaget vara *oantagligt*. Skulle likväl modifikationer derutinnan i den af mig angifna syftning blifva beslutade, anser jag detsamma deremot vara acceptabelt.

Jag inskränker mig derföre för ögonblicket till de nu af mig gjorda anmärkningarne och gör intet yrkande, förbehållande mig att framdeles få sådant framställa.

Chefen för Kongl. Landförsvars-departementet, Herr Statsrådet Rosensvärd: Då jag nu går att här yttra några ord i den viktiga fråga, som utgör föremål för öfverläggning, kan jag icke undgå att i det närmaste upprepa hvad jag redan förut inom Medkammaren yttrat.

Frågan om vårt härväsandes ordnande har under en ganska lång tidsföljd utgjort föremål för lifliga meningsbrytningar inom så väl representationen som den stora allmänheten. De förslag, som af regeringen tid efter annan blifvit framlagda, hafva icke lyckats vinna Riksdagens bifall. Man torde härutinnan finna en förklaring i de många stridiga åsigtorna om sättet för frågans lösning. Mången vidhänger med själ och hjerta den gamla institution, under hvars skydd vi länge lefvat, nemligen indelningsverket; och om man än erkänner, att densamma i vissa fall kan vara något föråldrad, tror man dock, hvad äfven dess motståndare måste medgifva, att den ännu inom sig hyser åtskilliga stora och värderika fördelar — samt en frisk kärna, af manstukt, trofasthet och bildbarhet. Somliga hafva velat, att denna institution fortfarande skulle i något föryngrad form fortleva, såsom den grund eller den stam, kring hvilken värnpligten så småningom skall utveckla sig, under det andra åter ansett, att steget genast borde tagas fullt ut till öfvergång till ett fullständigare värnpligtsystem. Under tiden har till frågan om härväsandets ordnande knutit sig andra frågor af mera kommunal och ekonomisk natur. Dock lärer väl ingen kunna antaga, att den del af dessa frågor, som står i omedelbart

sammanhang med härväsendet, skulle finna sin lösning annat än såsom en frukt, hvilken kan bortfalla såsom öfverflödig, sedan nya grunder blifvit lagda för härordningen, likasom jag antager, att ingen har velat i frågan om härväsendets ordnande se blott ett utbyte af vissa delar mot vissa andra jemte någon tillökning i beväringens öfnings-tid. Jag tror att inom hela landet den mening är rotfästad, att vårt härväsende verkligen fordrar en väsentligare förstärkning, att det fordrar en utbildning, som motsvarar tidens kraf och som kan, åtminstone så vidt möjligt är, lemna oss trygghet att kunna begagna de krafter, som i landet finnas till dess värnande. Derpå lemna — jag medgifver det — äfven det nu föreliggande förslaget bevis. Ty otvivelaktigt måste det medgifvas, att det erbjuder väsentliga militära fördelar: genom den allmänna värnpligtens utsträckning och kraftigare kontroll öfver dess fullgörande, genom ökad öfnings-tid för de värnpliktige, genom möjlighet af snabbare mobilisering och genom en befälskader, som tillåter användande af så stor del af den ökade tillgången på mer eller mindre öfvadt manskap, att deraf kan bildas en till antalet aktningsskjudande här. Detta förslag stöder sig i viktiga delar på 1875 års härordningsförslag, men det skiljer sig derifrån i lika viktiga delar. 1875 års förslag var ett fullständigt genomförande af värnpligtssystemet med de modifikationer man ansåg nödiga för att kunna ifrågasätta detta system hos oss, nemligen med den inskränkning i öfnings-tiden som man ansåg vara möjlig för att åt alla vapenföra medborgare kunna gifva en likartad utbildning; dock så att hären skall komma att bestå endast af manskap som fått en någorlunda fullständig soldatbildning. Detta förslag sökte sin styrka i den homogena sammansättningen och utbildningen af krigshären, äfven om, i jemförelse med andra länder, öfningarne voro betydligt minskade. 1878 års förslag, om jag så må kalla det, som nu föreligger, utgår från grundsatsen af en mindre öfning för alla och en stam, hvilken genom den längre öfningen skulle gifva fasthet och sammanhållighet åt hären.

Det är gifvet, att en sådan organisations fördel och användbarhet måste bero på förhållandet — såväl till antal som öfning — mellan stammen och den större, mindre öfvade massan. Det är också gifvet, att den måste bero i främsta rummet på vissheten om att er-hålla denna stam. Det säges i Utskottets förslag, att stammen skall anskaffas ur de värnpliktiges led. Om dermed endast åsyftas att rekryteringen skall ske under den ålder då manskapet tillhör de värnpliktige, så är ju detta vilkor redan uppfyllt i vår nu varande härordning, emedan rekryteringen af manskap är inskränkt till tiden mellan 18 och 25 år. Den öfverskrider således icke värnpligtsåldern; men i en del af hären, den indelta, kvarstår soldaten mången gång längre än till gränsen af den här föreslagna värnpligtsåldern, 40:de året. Förslaget förutsätter, att hela stammen skall anskaffas endast på grund af penningeersättning och enskild öfverenskommelse. Teoretiskt låter det visserligen säga sig, att med obegränsade penningetillgångar man bör kunna få det antal man önskar att tjena i stammen, men i tillämpningen kan det möta stora svårigheter, och det lär väl icke kunna bestridas, att den ersättning som skall utgå måste blifva

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landförsvärets
ordnande.
(Förts.)

vexlande efter vexlande förhållanden, och det kan då icke heller förnekas, att förunderliga och oförutsedda vaxlingar i härens ekonomiska förhållanden kunna inträffa. Jag vill endast bland annat påpeka härusom, då enligt förslaget allt befäl skall utgå ur stammen, och underbefälet, som står stamsoldaterna närmast, skall afönas genom en fast, i stat uppförd lön, det otvifvelaktigt måste kunna inträffa, att under tider, då arbetsförtjensten är stor och industrien får en åtminstone periodiskt hastig och kraftig utveckling, och således lönerna för stamsoldaterna uppspringa ganska högt, detta antingen skall medföra en omöjlighet att ur stammen rekrytera underbefälet mot de en gång bestämda lönerna, eller ock påkalla en höjning i dessa löner i förhållande till stamsoldaternas löner. Och om, under andra förhållanden, vaxlingarne blifva sådana att stamsoldaternas löner åter kunna nedtryckas, kan man då väl nedtrycka underbefälets löner och göra dem vexlande i samma förhållande? Den grundsatsen att olika öfnings- och tjenstgöringsskyldighet under fred åligger olika delar af de värnpligtige är icke okänd äfven i andra länders härordningar. I Frankrike, i Italien förefinnes den. Der delas de värnpligtige i två olika delar, i Italien till och med i tre. Ödet afgör genom lottdragning hvilka skola tillhöra den första afdelningen och hvilka skola tillhöra den andra och tredje. Men lagen säger, att den längre tjenstgöringsskyldigheten, som drabbar den första afdelningen, är en pligt för alla, ehuru de, på hvilka icke lotten faller för denna afdelning, frikallas derifrån och under fredstid blott underkastas en kortare tjenstgöring. Der kommer icke någon penningeersättning i fråga, af det enkla skälet att den längre, fullständiga öfningstiden är allas pligt; ehuru den icke af alla uttages. Emellertid är i dessa härordningar således befintligheten af den del värnpligtige, som skall undergå den större öfningen, fullkomligt garanterad. Denna del af de värnpligtige är den största och tjenstetiden så lång, att den aldrig kunnat ifrågasatts hos oss. Här, der fråga är om en stam, ett fåtal, som är ytterst behöfligt icke allenast för att gifva fasthet och styrka åt det hela utan äfven för att derinom bilda befälskadern, kunna ur militärisk synpunkt nödiga garantier icke undvaras, och jag ber att få upprepa slutorden i det anförande, jag nyss haft i Första Kammaren. De lyda salunda:

Om en ändamålsenlig härordning skall kunna bildas på grunden af olika öfnings- och tjenstgöringsskyldighet för de värnpligtige under fredstid, hvarigenom den mera öfvade delen af de värnpligtige utgör stam för den mindre öfyade delen, måste såsom ett oeftergifligt vilkor fordras, att denna stam verkligen kommer att finnas till den styrka, som befunnits nödvändig för att åt krigshären gifva erforderlig fasthet och användbarhet. För att denna fordran under alla förhållanden skall kunna uppfyllas, bör äfven stammen stå på värnpligtens grund, då med värnpligt förstås alla vapenföre medborgares genom lag ordnade skyldighet att deltaga i landets försvar samt underkastas derför behöfligt öfning och tjenstgöring. Stammens tillvaro bör således af värnpligtslagen betryggas genom bestämmelser, huru det för stammens underhållande till fastställd styrka erforderliga manskapet skall uttagas, äfven om ödets utslag dervid i en eller annan form måste blifva

afgörande. Att frivillige i främsta rummet må i stammen mottagas och att derigenom behovet af lagbunden tjenstgöring i stammen minskas eller, i bästa fallet, icke behöfver tagas i anspråk, kan icke vara annat än en fördel. Om staten vill lemna de i stammen ingångne värnpliktige någon penningersättning för den större tjenstgörings-skyldighet under fred dem åligger mot öfrige värnpliktige, kan detta af billighetsskäl förklaras, enär och så länge den större tjenstgörings-skyldigheten endast ifrågasättes för det mindre talet af de värnpliktige. Denna ersättning bör dock, om den skall utgå som årlig lön, vara på förhand bestämd och icke beroende på enskilda vexlande fordringar, som kunde föranleda till onaturliga och oberäkneliga rubbningar i härens aflönings- och öfriga ekonomiska förhållanden.

Då en härordnings särskilda delar stå med hvarandra mer eller mindre i sammanhang, så att rubbning i en orsakar ändring i andra, och då en genomförd granskning af förslaget med alla dertill hörande bilagor icke kunnat under tiden af en vecka med tillbörlig grundlighet medhinnas, måste jag i öfrigt påkalla den handlingsfrihet, som deraf föranledes, och lärer Kammaren vara förvissad om, att de beslut Riksdagen med anledning af Särskilda Utskottets nu föreliggande utlåtande kan komma att fatta och Kongl. Maj:t underställa, skola blifva föremål för den omsorgsfulla pröfning de hafva rätt att fordra och ärendets vikt kräfver.

Herr Dickson: Då de anmärkningar, som jag har att göra mot det föreliggande förslaget, hufvudsakligen röra den kamerala delen, hade jag trott och hoppats, att jag vid detta tillfälle icke skulle behöfva ingå på det nu förevarande ämnet; men då, i följd af det antagna föredragnings sättet, första punkten i Utskottets betänkande äfvensom sjelfva klämman blifvit föredragna, så, ehuru jag i alla händelser icke skulle hafva underlåtit att tillkännagifva motiven för den röst, jag kommer att afgifva, finner jag mig dock nödsakad att redan nu taga hela frågan i öfvervägande.

Innan jag öfvergår dertill, ber jag dock att få göra en anmärkning mot sjelfva formen och tillika framställa en stor betänklighet, som jag hyser och som jag tror att Kammaren bör taga i öfvervägande, innan den fattar sitt beslut.

Min anmärkning gäller hela det sätt, på hvilket denna fråga blifvit behandlad; den gäller den olycksaliga kompromissen af år 1873 och den deraf föranledda Riksdagens skrifvelse, hvars följder visa sig framför oss. Det kan, enligt min mening, icke vara annat än ned-sättande både för representationen och landet att finna en så makt-påliggande angelägenhet som ordnandet af rikets försvar behandlas såsom en krämareaffär. Det måste vara särdeles motbjudande att höra, att landets representanter, för att medgifva att landets söner skola få försvara sitt land, fordra att en särskild klass, som utgör emot de andra samhällsklasserna ett fåtal af landets invånare, skola i jembörelse med de andra klasserna komma i åtnjutande af en stor ekonomisk fördel. Detta gör, att jag med en viss ovilja öfvergår till sjelfva ämnet.

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Den betänklighet, som jag hyser och som enligt min tanke är ganska grundad, är, att, om detta utskottsförslag går igenom, det torde vara klart för hvar och en, att statsverket går miste om en säker inkomst till belopp af icke mindre än 10,000,000 kronor, och om vi derjemte besinna, att fjerde hufvudtiteln kommer att ökas med icke mindre än omkring 12,000,000 kronor, så finna vi att, genom hvad Utskottet föreslagit, statsutgifterna komma att ökas med sammanlagdt 22,000,000 kronor årligen. Men borde man icke söka att göra klart för sig, hvarifrån dessa medel skola tagas; hvilka nya skattetitlar skola för dessa ändamål uppfinnas? Ty har Riksdagen en gång beslutat att ikläda landet dessa bördor, torde vara att befara, att, när detta en gång kommit i ordning, man skall erfara, att landet icke har förmåga att bära dem. Detta är den betänklighet, som jag hyser och som jag skulle tro borde göra sin inflytelse gällande här i denna Kammare, der sparsamheten egentligen har sina målsmän; här i Kammaren, der vi kunna diskutera en timme om, huruvida en vaktmästare skall få en lönetillökning af 100 kronor eller en fattig enka en pension af 400 kronor eller icke, borde väl dessa 22 millioner gifva anledning till allvarliga betänkligheter.

Då jag icke är fackman eller kan tillmäta mig insigter i militära ämnen, vill jag icke yttra mig om den militära delen af förslaget; dock synes mig detsamma hafva ganska stora både förtjenster och brister. Men så väl hvad dess förtjenster som dess brister beträffar, förefaller det mig, som om dessa till hufvudsaklig del icke framkommit till följd af någon enig öfverensstämmelse inom Utskottet utan oftast blott på grund af den förseglade sedeln; en utgång af frågorna, som enligt min tanke ganska lätt kan förutses, då vi erinra oss det ensidiga sätt, på hvilket valen till Utskottet skedde inom denna Kammar, då ledamöter deri utslutande togos bland förslagsställarne sjelfve, hvilka naturligtvis inom Utskottet hafva kämpat för sitt förslag.

Mine Herrar, jag har alltid väntat och hoppats, att vårt försvar skulle lämpligast och åtminstone billigast ordnas, om det skedde på grund af det nu bestående. Jag skulle också hafva kunnat fatta och möjligen äfven skänka mitt bifall till ett förslag till försvarets omorganisation, som varit bygdt på allmän värnpligt, ett försvarssystem der en och hvar, vare sig rik eller fattig, hög eller låg, utan afseende på ställning i lika mån vore skyldig att söka bidraga till och deltaga i fäderneslandets värnande, men det nu föreliggande förslaget är hvarken det ena eller det andra, utan är, såsom en föregående talare yttrat, ett hybridt förslag. Det är frukten af de olycksaliga principer, som här vid riksdagarne under en lång följd af år egt tillämpning, d. v. s. frukten af en kompromiss, och vi hafva nu haft så många sådana kompromisser, att jag i sanning fruktar för, att vi komprometterat icke endast oss sjelfva utan nära nog hela landets välfärd.

Till följd af ingressen i betänkandet blir jag således nödsakad att betrakta hela frågan på en gång i sin helhet. Detta förslag har förekommit mig helt och hållet såsom ett köpekontrakt och måste således behandlas såsom ett sådant. Erbjudarne, som jag vill kalla motionärerne, hafva framlagt en vara, för densamma bestämt ett

visst pris och sagt: "Viljen I, mine Herrar, icke betala detta pris, taga vi vår vara åter."

Jag tilltror mig visserligen icke, då jag ej är fackman, att kunna bedöma varans beskaffenhet, men då jag deremot någorlunda förstår mig på priset, anhåller jag att något få taga detta i skärskådande.

Jag frågar mig då först och främst, hvad det är för pris förslagsställarne fordra. Jo, blir svaret härpå, de fordra efterskänkandet af rustnings- och roteringsbördan samt grundskatternas afskaffande. Hvad nu rustnings- och roteringsbördan först och främst vidkommer, är jag mycket villig att erkänna, att i och med detsamma man antog ett försvarssystem, som vore byggt på allmän värnpligt, i och med detsamma skulle också till följd af föreskrifterna i knektekontrakten rustnings- och roteringsbördan försvinna, men hvad detta kan hafva att skaffa med grundskatternas aflyftande, förstår jag i sanning icke.

Hvad sjelfva grundskatterna i och för sig angår, får jag till en början förklara, ehuru det för många torde låta som en paradox, att det enligt min innersta öfvertygelse icke finnes några skatter i hela Sverige, som så litet trycka de personer, som betala dem, som just dessa grundskatter. Hvarföre äro de då icke så betungande, frågar man väl då? Jo, helt enkelt derföre att de, som betungas af dessa grundskatter, aldrig betalt något i vederlag för dem. De hafva, om jag så får säga, aldrig köpt den del af sin egendom, hvarifrån dessa grundskatter ursprungligen utgick, och detta är ju helt klart och tydligt, ty, då jag köper en egendom, som är behäftad med grundskatt, betalar jag just jemnt så mycket mindre, som svarar emot grundskattens kapitaliseringsvärde, hvaremot jag, om egendomen är fri från grundskatter, betalar på samma sätt så mycket mera i köpeskillning, som svarar emot värdet af motsvarande grundskatt, om den vore kapitaliserad. Jag har således icke del i egendomen för hvad som motsvarar grundskatten, och så är fallet icke endast med grundskatter utan i allmänhet med alla fastighetsskatter. Grundskatterna drabba nemligen i sjelfva verket endast direkt den person, som egendomen tillhörde i det ögonblick grundskatten åsattes såsom en kapitaliserings-skatt, och för öfrigt motsvaras kapitaliseringsvärdet af sjelfva grundskatten efter gängse räntefot vid den tid skatten åsattes.

Att så är förhållandet torde vara lätt att bevisa, och jag vill äfven söka göra detta, om det tillåtes mig att för sådant ändamål anföra ett konkret exempel.

Låtom oss föreställa oss, att vi icke här i landet hafva några grundskatter, men att Riksdagen för ett eller annat ändamål skulle finna nödigt att införa en sådan grundskatt. Föreställom oss vidare, att man ålade samtliga fastighetsinnehafvare i riket en årlig skatt motsvarande 1% af taxeringsvärdet å egendomarne vid samma tid, hvilket jag medgifver vore en ganska betydlig grundskatt. Hvem skulle väl denna skatt i sjelfva verket drabba? Jo, just de personer, som för tillfället egde dessa egendommar. Dessa finge vidkännas en skatt af jemnt 20 procent af egendomarnes värden, hvilket vore ungefär detsamma, som om staten för något sitt behof konfiskerade $\frac{1}{5}$ af

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtförsvorets
ordnande.
(Forts.)

alla fastigheter i riket. Detta inverkar sedermera på priset för kommande innehafvare, som af sjelfva grundskatten icke hade någon vidare kännning. På så sätt förhåller det sig med grundskatterna. Om borttagandet af grundskatterna vore nyttigt för hela riket och icke uteslutande för jordbrukarne, skulle jag kanske icke haft så mycket deremot, men om jag närmare undersöker saken och frågar mig hvilka som skulle hafva nytta af grundskatternas afskrifvande, kan jag icke biträda förslaget. Det är nemligen endast de personer, som vid tiden för afskrifningen vore egare af jordegendom, som deraf hafva nytta, ty då afskrifningen en gång försiggått och grundskatterna blifvit borttagna, hafva kommande innehafvare af egendomarne icke den ringaste fördel af att grundskatter icke vidare belasta dem, ty de få i stället betala egendomarne så mycket högre som motsvarar grundskatternas kapitaliseringsvärde.

Särdeles finner jag, att det ur statsekonomisk synpunkt sedt skulle vara en ganska oklok åtgärd att nu afskrifva grundskatterna, och till ett sådant beslut kommer åtminstone jag med min röst aldrig att bidra. Man talar dessutom numera, mine Herrar, endast om grundskatternas *afskrifvande*, ehuru detta ord för just ej så många år sedan var ett alldeles obekant ord. Man talade på den tiden endast om grundskatternas *aflösande*, och ingen tänkte då på grundskatternas afskaffande på annat sätt än emot vederlag. I det fallet behöfver jag endast åberopa Herr Carl Anders Larssons motion för icke många år sedan om aflösning eller kapitalisering af grundskatterna efter samma grunder som utgår för hypotekslån. Nu, mine Herrar, hör man deremot aldrig talas om aflösning, utan nu heter det endast afskrifning, och frågar jag efter något skäl dertill, så svarar man mig, att aflösningen nu mera är "en öfvervunnen ståndpunkt". Detta är dock något, som jag för min del alls icke kan begripa. Rättvisan kan man väl öfvergifva, man kan trampa den under fötterna, men rättvisan kan aldrig blifva en öfvervunnen ståndpunkt. Vid behandlingen af Herr Carl Anders Larssons motion motsatte jag mig densammans antagande, och detta af två efter min uppfattning ganska goda skäl. Det ena var, att jag ansåg förslaget icke vara i jordegar- nes sanna intresse, och numera vågar jag hoppas, att äfven den värde förslagsställaren sjelf skall villigt medgifva detta. Det andra skälet var, att ett sådant förslag, äfven om det lyckades vinna Konungs och Riksdags samtycke, dock aldrig kunde blifva postulatit, utan endast fakultatit, d. v. s. man kunde aldrig tvinga den jordegare, som icke godvilligt gick in derpå, att underkasta sig en aflösning i den form, den då var föreslagen. Icke heller för staten innebar förslaget någon fördel, då det ju alltid för en hvar måste vara vida förmånligare att kunna för all framtid påräkna en bestämd årlig inkomst, än att få denna årliga inkomst förvandlad till ett kapital, som förr eller senare kan uppslukas.

För min del tror jag att det nu hörda ropet på "afskrifning" är ett politiskt slagord, som upprepats så många gånger, att det till slut öfvergått till ett slags trosartikel, utan att det i och för sig eger något berättigande. Och det är min fasta öfvertygelse, att, när en gång

denna fråga blifvit afgjord, när man äntligen lyckats få grundskatterna afskrifna, det är, säger jag, min fasta öfvertygelse, att de, som derefter blifva egare af jord, alldeles icke skola komma att befinna sig i någon bättre ställning än de nuvarande hemmansegarne. Jo, invänder man, vi skola då slippa betala alla dessa skatter, som nu tynga på jorden. Detta vill jag icke bestrida, men det oaktadt blir för den, som då köper jord, lika stor afkastning erforderlig, som för den nuvarande hemmansegaren, för att han må kunna påräkna skälig ränta på sitt i jorden nedlagda kapital. Jag tror derföre, som sagdt, att jordbruket såsom näring alldeles icke kommer att skörda någon egentlig vinst af denna afskrifning. Dessutom äro enligt min åsigt grundskatterna i icke oväsentlig grad en favör för den mindre kapitalstarke jordbrukaren, ty naturligtvis skall för honom det vara lättare att förvärfva eget hemman, då en del af köpeskillingen utgöres af en ouppsägbar inteckning, än om han på en gång nödgas kontant betala hela köpeskillingen och för sådant ändamål åtaga sig en sväfvande skuld. Äfven detta mitt påstående må det tillåtas mig att illustrera med ett exempel. Mine Herrar! om jag vill sälja en mindre egendom och bestämmer priset till antingen 5,000 kronor, som skola betalas kontant, eller 3,000 kronor och dertill en ouppsägbar årlig afgäld af 100 kronor, tro då icke Herrarne, att hvilken köpare som helst väljer att betala den lägre köpeskillingen och afgälden. För min del hyser jag derom intet tvivel. Och en sådan afgäld utgöra just grundskatterna och derföre underlätta de förvärfvandet af fast egendom.

Vidare vågar jag påstå, att en total afskrifning af dessa grundskatter skulle innebära ett väl våldsamt ingrepp i eganderätten, då derigenom den enes egendom skulle förlora, men en annans stiga i värde, och detta utan att något giltigt skäl för en dylik rubbning kunde förebäras. Frågar jag nu: hvilket vederlag erbjuder man för allt detta, så befinnes detta vederlag inskränka sig till en ökning i fastighetsbevillningen från 3 till 5 procent. Den inkomst staten af denna förhöjning skall vinna har i allmänhet beräknats till omkring 300,000 kronor årligen. För min del anser jag visserligen denna beräkning vara för låg, då jag föreställer mig, att den förändring i jordens taxeringsvärde, som af grundskatternas afskrifning naturligtvis måste blifva en följd, äfven komme att medföra en ökad inkomst af fastighetsbevillningen icke obetydligt högre än nyssnämnda siffra. Men låtom oss äfven antaga den ökade inkomsten till 800,000 kronor — och mera lär man väl näppeligen kunna påräkna — så blir äfven denna summa, i min tanke ett långt ifrån nöjaktigt vederlag. Derjemte tillåter jag mig säga, att äfven med denna förhöjning i fastighetsbevillningen en skriande orättvisa skulle tillskyndas öfriga samhällsklasser. Jag tillåter mig äfven här anföra ett exempel, som jag förmodar ingen skall kunna jäfva. Om nemligen motionärernes förslag går igenom så kommer egaren af ett hemman, taxeringsvärderadt till 10,000 kronor, att i fastighetsbevillning erlægga fem kronor, det vill säga icke mer och icke mindre än den arbetare, som med svett och

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

möda kan förtjena 800 kronor om året. Han åtnjuter visserligen af drag för 300 kronor, men för återstående 500 kronor får äfven han betala en bevillning af 5 kronor. Kan det verkligen inom denna Kammare finnas någon, som vill sätta en arbetare med 800 kronors årlig inkomst i paritet med egaren af ett hemman värdt 10,000 kronor? Eller vill väl någon på fullt allvar påstå, att den förre har samma förmåga att bidra till fyllande af statsverkets behof, som den senare? För min del vågar jag verkligen kalla det en skriande orättvisa. Hemmansegaren betalar sina fem kronor och har ändock sitt kapital orubbadt kvar. Men hvar har väl arbetaren sitt kapital? Jo, i sina armar, sin kropps krafter. Men då krafterna dömma, då ålder och sjukdom tillstöta, då är för honom äfven kapitalet slut. Och ändock vill man af den ene fordra samma skattebidrag, som af den andre!

Nu har man visserligen ifrågasatt en förändring i kommunalförfattningarne. Med anledning deraf tager jag mig friheten erinra, hurusom, då jordbruksfastigheterna genom denna förändring skulle komma att deltaga i allmänna bevillningen lika med andra fastigheter och påföras en fyrk för hvarje tionde öre de erläggga i bevillning, jordbruksfastigheterna derigenom komme att göra en direkt vinst, som sannolikt skulle uppgå till ungefär samma belopp som det, hvarmed bevillningen för dem ökats. Men den ifrågasatta förändringen skulle äfven komma att medföra en stor orättvisa. Hvilka är det, nemligen, mine Herrar, som hafva den största fördelen af de på kommunalstämmorna beslutade utgifter — utgifter, som ofta nog afse uppförande af byggnader eller andra företag af mera varaktig beskaffenhet? Icke är det den löse arbetaren, icke är det embetsmannen, hvilken kan vara bosatt i kommunen under det beslutet om de stora utgifterna fattas, men året derpå flyttar derifrån. Hvilka är det väl, om icke fastighetsegarne? Jag vill härutinnan anföra ett exempel. Vi hafva nyligen bestämt lönerna åt länsmännen. En sådan skulle, derest förslaget bifölles, komma att betala lika stor skatt till kommunen som den fastighetsegare inom densamma, hvars fastighet hade ett taxeringsvärde af 24,000 kronor. Är väl detta rättvist? Mine Herrar! Här hafven I uttalat Eder önskan att undanrödja ett missnöje, att få rättvisa grunder för beskattningen. Jag fruktar dock, att de nya grunder därför, som blifvit föreslagna, skola blifva tio gånger mera orättvisa än de nu gällande, och jag fruktar derjemte högeligen, att det lilla missnöje, som nu kan finnas och som, jag medgifver det, i viss mån är berättigadt, skall lemna rum för ett vida mera allmänt och, hvad värre är, vida mera berättigadt missnöje, hvars frukter i en framtid icke kunna förutses.

Då jag således anser, att det pris, som motionärerne fordrat af landet för sin vara, är så öfverdrifvet, så orättvist och i sina konsekvenser så obilligt, hyser jag icke, äfven om jag icke tager varans kvalitet i skärskådande, den ringaste tvekan att uttala mitt bestämda nej till detta förslag. Ty, mine Herrar, om en vara är aldrig så god, vill jag dock icke vara med om att på rättvisans bekostnad köpa den-

samma och betala den med ett förkastligt betalningsmedel. Ännu en gång, min röst kommer att blifva ett afgjordt nej.

Herr Abr. Rundbäck: Mine Herrar! Då majoriteten inom denna Kammare redan vid riksdagens början fattat sitt beslut i denna fråga och det således icke är att tänka, att den skulle låna ett välvilligt öra åt de skäl och bevis, som komma från motsidan, så och då jag för tillfället har svårt att göra min röst hörd i Kammaren, skulle jag kunna nöja mig med att helt enkelt påyrka ett obetingadt afslag å Utskottets betänkande icke blott i den nu föredragna punkten utan äfven i alla de öfriga, enär jag finner Utskottets förslag alldeles oantagligt. Dock skall jag be att under några minuter få upptaga Kammararens tid.

Jag får då först säga, att jag skulle anse mig handla oförsvartligt, om jag, då det här är meningen att fortfarande bygga vårt försvar på stam och beväring, skulle vara med om att votera bort den pålitliga, bofasta stam, som vi nu hafva, för att sätta i stället en sådan i moraliskt hänseende tvetydig lösdrifvarestam, som Utskottet föreslagit och som dessutom, enligt min åsigt, icke kan hållas fulltalig på annat sätt än genom anlitande af ett af de förhatligaste tvångsmedel. Vidare vill jag säga, att jag anser, att jag skulle handla emot min pligt såsom representant gent emot det allmännas intresse, om jag blott och bart för att vinna bifall till detta förslag skulle af statens inkomster efterskänka till enskilda intressen tio millioner eller räntan på ett kapital af 200 millioner. Jag skulle vidare anse mig handla mot min pligt mot det folk, som jag representerar, om jag inginge på Utskottets förslag, emedan den stam, som der föreslås, omöjligen, efter min tanke, skall kunna upprätthållas med mindre än att man förr eller senare måste antaga lottningen. Jag skulle, säger jag, svika min pligt mot det svenska folket, om jag, endast för att göra den ifrågasatta arméorganisationen till en verklighet, skulle gå in icke allenast på grundskatternas och indelningsverkets afskrifning, utan äfven på afskrifning af en af detta folks dyrbaraste och första rättigheter, rättigheten för hvarje individ att få fritt förfoga öfver sin person, sin tid och sina krafter, att fritt välja sin sysselsättning och sitt lefnadsyrke, utan att vara nödsakad att genom tvång egna sig åt en sysselsättning, som han kanske aldrig i sitt lif skulle godvilligt hafva valt.

Vidare vill jag säga, att det försvar, I erbjuden, är för dyrt. Utskottet har beräknat dess kostnad till nära 30 millioner, men om man räknar litet närmare, stannar det icke vid detta belopp, utan stiger med ännu några millioner. Jag vill endast påpeka något af det, som I vid beräkningen måsten tillägga. I behöfven tillägga kostnaderna för flottans stamtrupp i stället för båtsmännen, som I indragen; I behöfven lägga till kostnaderna för sjöbeväringen, för pensioneringen af arméns befäl, som I mångdubblen, för kaserner, för värfningspenningar eller städja till dem I viljen få in i stammen m. m. m. Sammanlägger jag allt detta med de kostnader för försvaret, som Utskottet beräknat, och med de 10 millioner, som utgöra afskrifningen

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

af statens inkomster, kommer jag upp till en summa af 25 millioner, som vi genom detta förslags antagande skulle få vidkännas utöfver den nuvarande budgeten. Jag har i eu tidning på morgonen sett, att en annan till och med beräknat dessa ökade utgifter till 33 millioner; jag har likväl vid mina beräkningar icke kommit så långt. Nu är frågan, mine Herrar, huru skall staten få dessa penningar? Det är beklagligt att Utskottet helt och hållet tegat i denna viktiga del af frågan. Jag måste således söka att sjelf gifva mig svar på nämnda spörsmål. Jo, dessa penningar skola helt visst till en del tagas från bevillningen genom direkt beskattning, och detta finner jag visserligen vara rätt, om nemligen taxeringen blir rättvis, men det mesta kommer dock antagligen att uttagas genom indirekt beskattning, genom att höja tullen å förnödenhetsvaror, öka skatten på bränvin och tobak, införa ölskatt o. s. v. På detta sätt skola således de allra flesta millionerna komma att tagas från den stora massan af folket, från den lägre befolkningens folkrika lager, dessa 70 procent, som stå under det politiska strecket. Sjelfva stoppen I 10 millioner i er egen ficka, men dem plocken I ut från dem, som äro fattigare än I. Dessa 10 millioner utgöra ersättning för den ökade värnpligt. I åtagen eder, men samma pligt läggen I på den fattige utan ett öres ersättning. Allt detta och mycket mera borde hafva blifvit utredt, innan man fattar beslut i denna viktiga fråga, men någon sådan utredning har Utskottet icke förebragt.

Jag skall icke längre upptaga tiden, men jag vill begagna ordet för att icke blott å denna punkt utan å hvar och en af de efterföljande yrka ett bestämdt afslag.

Herr Hæggström: Jag har icke begärt ordet så tidigt på dagen, derföre att jag tror mig hafva att framställa några skäl, som skulle göra något särdeles intryck på Herrarne, men frågan är af den stora vikt, att något hvar torde finna nödigt att deri afgifva ett öppet votum, och det kan då vara så godt, att detta sker först som sist. Jag vill då söka att i korthet motivera det votum, som jag kommer att afgifva.

Jag beklagar, att icke i Utskottets förslag finnes ett enda välvilligt ord för den motion, som vid denna riksdags början afgafs i Första Kammaren och som der bär, om jag minnes rätt, ordningsnummern 9, deri motionären vill bibehålla hvad som jag ännu aldrig funnit något klander emot, eller den indelta soldaten, på samma gång som han vill blifva af med indelningsverket; och dessa begge saker kunna ske på samma gång. Man kan mycket väl afskrifva rustnings- och roteringsbördan men bibehålla den indelta soldaten, och motionären har ganska riktigt angifvit sättet derför. De rust- och rotehallare som för närvarande hålla sådana torp, som stamsoldaten enligt motionärens förslag borde hafva, skulle afstå dem till statsverket, hvilket skulle underhålla dem, så att de rustnings- och roteringskyldige sluppe undan alla trakasserier, som de förut haft i och för dessa torp. Ty det är icke så mycket sjelfva tungan, som besvärat dem, utan de trakasserier de fått utstå i och för dessa soldattorp.

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Vidare har samme motionär förelagt, att de roteringskyldiga hemman, som för närvarande icke hafva torp, skulle få lösa sig från skyldigheten att sådana anskaffa genom att till staten lemna ett mot torpets och torpjordens kapitalvärde svarande belopp af 1000 kronor. Om de, som för närvarande hafva torp, finge lemna dem till staten i mönstergildt skick och de, som icke hafva några torp, finge i stället på en gång erlægga en lösen af 1000 kronor — hvad skulle detta betyda, om man vore af med hela indelningsverket? Men hvad som betyder mycket är, huru den, som kommer att värfvas, skall vara, om han skall tagas, utan att man vet hvar han bor och har sitt hemvist eller om det skall blifva stamsoldater, som bo inom orten samt äro vana vid jordbruk och andra fredliga yrken. Utskottet har sökt att motivera så godt det kunnat förträffligheten af dessa värfvade stamsoldater, utan att likväl dervid nämna ett ord om hvar de skola bo och hvart de skola taga vägen. Det skulle varit rätt intressant, om Utskottet sökt gifva oss någon slags utredning, hvart soldaterna vid våra nuvarande värfvade regementen i allmänhet taga vägen, sedan de uttjent sin kapitulationstid. Kunde det visas, att de blifva nyttiga medlemmar i samhället och att man icke har någon olägenhet af dem, så skulle vi i det hänseendet kunna tryggt antaga detta förslag. Men nu är det svårt nog att veta hvad det blir af detta afskedade värfvade manskap; och jag för min del fruktar, att en stor del deraf *icke* blir nyttiga medlemmar i samhället. Detta är efter min uppfattning ett af förslagens största lyten, att det kastar bort våra gamla laglydiga soldater och skaffar oss i stället värfvadt folk, oakadt man i allmänhet och på grund af erfarenhet har den föreställningen inom landet, att värfvade soldater, sedan de uttjenat kapitulationstiden, icke äro mycket att hurra för. Går man in på Utskottets förslag, så finnas blott två utvägar för stamtruppens upprätthållande. Antingen skall man betala hvilket pris som helst för att få stamsoldater, eller ock skall man nödgas använda ett medel, som Första Kammarens ledamöter inom Utskottet låtit framskymta och hvilket kallas "supplementär-lottning". Och då kostnaderna för stamsoldaters rekrytering blifva för dryga, kommer man nog att anlita detta andra medel. Hvilken klang ordet "*lottning*" har för oss svenskar, tror jag att man icke behöfver tala mycket om, åtminstone i denna Kammare.

Jag är skyldig gifva bevis för påståendet att, om Utskottets förslag antages, lottning måste anlitas, och jag skall söka gifva detta bevis med till hands befintliga siffror. Jag tror Herrarne skola nödgas medgifva, att dessa siffror äro temligen respektgifvande och att det icke är lätt att säga, hvarifrån de millioner skola tagas, som det nya försvaret kommer att kosta. Ser man på vår nu varande fjerde hufvudtitel, så finner man der utgifter uppförda på ordinarie stat till ett belopp af omkring 17,350,000 kronor. Härtill komma kostnaderna för rustnings- och roteringsbesväret, hvilka, enligt Utskottets utlåtande N:o 2, uppgå till omkring 4,649,000 kronor. Detta gör i rund summa 22 millioner kronor. Det nya försvaret skulle enligt Utskottets beräkning komma att kosta 29,900,000 kronor. Således

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

kommer skilnaden mellan det nu varande och det blifvande försvaret att uppgå till 7,900,000 kronor. Men då tager jag icke med i beräkningen en annan sak, nemligen den statsinkomst, som försvinner genom grundskatternas samt rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning, ty det är blott en tidsfråga, när detta kommer att ske; och att det icke kommer att dröja länge, torde man kunna taga för gifvet. Jag skall således räkna bort dessa 10,214,000 kronor, hvartill grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären uppgå. Detta belopp kommer att afskrifvas under loppet af 37 år med 10 procent under första året och sedan med 5 procent hvartannat år, således med ett medelbelopp af omkring 300,000 kronor för hvarje år. Till ersättning för denna minskade statsinkomst erbjödes nu en förhöjd bevilling å jordbruksfastighet från 3 till 5 öre per 100. Och slår jag upp 1877 års sammandrag öfver bevillingen, så finner jag, att den för jordbruksfastighet uppgick till 569,146 kronor 90 öre. Detta belopp skulle efter 5 öre per 100 hafva ökats med 379,431 kronor 25 öre. Skilnaden emellan afskrifningen å grundskatterna och tillskottet å jordbruksbevillingen för år skulle sålunda komma att uppgå till omkring 79,000 kronor. Men detta belopp anser jag man kan qvitta mot de lindringar, som jordbruket erhållit i fråga om skjutsbördan m. m. Jag låter sålunda detta taga ut hvartannat och håller mig blott vid det belopp jag nyss nämnde eller 7,900,000 kronor. Ser jag dervid på Utskottets beräkning af kostnaden för stamtruppens upprätthållande, finner jag den långt ifrån riktig. I min hemtrakt kan man icke lega en dräng under 270 å 300 kronor för en tjenstetid af ett år och utan att han behöfver riskera att blifva kanonmat. Hvad skall han då icke pretendera, om han skall låta binda sig för krigstjenst i flera år. Tro Herrarne verkligen, att han skall låta nöja sig med blott ett hundra femtio kronor? Denna siffra är uppenbarligen för låg. Låt vara, att man i Skåne, såsom jag hört uppgifvas, kan skaffa folk för billigare pris, så har det öfriga landet icke mycket godt deraf, ty meningen är ju, att man skall, så vidt möjligt är, till stamsoldater antaga dem, som äro bosatta inom utskrifningsområdet. Härtill komma åtskilliga andra saker, som till en del blifvit af den nästföregående talaren påpekade. Tillökningen af befäl föranleder en ökad pensionering. Och detta betyder icke litet. Vidare måste anskaffas en hop nya kaserner, ridhus och andra byggnader, och kostnaderna härför äro icke upptagna i Utskottets förslag. Beräknar man, att för anvärfning af stamsoldater erfordras i medeltal 300 kronor för hvarje man, kommer man endast för denna utgiftspost upp i en siffra på 4,500,000 kronor, eller dubbelt mot hvad Utskottet beräknat. Men, för att icke kunna bemötas med beskylldning för öfverdrift vid beräkningen, vill jag icke upptaga dessa belopp särskildt för hvarje post, utan jag skall nöja mig med att i klump upptaga den ökade kostnaden såväl för värfningen som befälets pensionering och nödvändiga byggnader af kaserner, ridhus m. m. till det måttliga beloppet af endast 4,600,000 kronor, en summa, som uppenbarligen är för låg. Detta oaktadt uppstår en brist i rundt tal af 12½ millioner kronor. Men hvar dessa penningar skola tagas, derom lemna Utskottet oss icke den

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

ringaste upplysning — andra hafva visserligen beräknat bristen till 33 millioner, andra åter till 25. Jag har dock, såsom Herrarne finna, med afsigt icke beräknat den högre än till $12\frac{1}{2}$ millioner kronor. Hvar skola dessa penningar tagas? Låt oss gå igenom våra statsinkomster och dervid se till, hvilka utsigter vi hafva att derifrån erhålla erforderliga medel. Den *allmänna beivllningen* är för närvarande beräknad till 4 millioner kronor, och om den fördubblas, skulle derifrån erhållas en ny tillgång af 4 millioner kronor. Det är visserligen sant, att det icke är så rasande lätt att med ens uppdrifva den till denna summa, men jag förutsätter att det dock låter sig göra. Återstår i allt fall $8\frac{1}{2}$ millioner att anskaffa, och hvar skola de tagas? Man nämnde nyss *tullmedlen* och föreslog dervid att höja tullen på bränvin. Men huru stor förhöjning tål denna tullsats vid? För min del tror jag, att erfarenheten redan ådagalagt, att den skatt vi nu hafva på bränvin är så hög, att det visat sig vara lönande att luren dreja denna vara, och att ju mer man höjer skatten på bränvin (tullen måste ökas i samma mån) dess mer kommer denna vara att insmugglas. Med artikeln tobak är det sak samma. För närvarande är nemligen tullen derå så hög, att det lönar sig att smuggla in tobak från Norge. Återstår således kaffe och socker. Dessa artiklar, hvilka ju, likasom artikeln bränvin, äro beroende på franska handelstraktatens bestämmelser, torde dock i tullinkomst icke kunna lemna mer än högst $3\frac{1}{2}$ millioner. Man bör i allmänhet akta sig för att slå öfver, ty det är gifvet, att om tullen sättes allt för hög, så aftager konsumtionsförmågan och på det sättet misslyckas hela finansspekulationen. *Stämpelpappersafgiften* kan kanske lemna $1\frac{1}{2}$ million.

Som Herrarne finna, knusslar jag icke vid beräkning af ökade inkomster till bristens fyllande, men ändock förefinnes en brist af 3—4 millioner. Och hvar de skola tagas ifrån, hoppas jag, att Utskottet visar oss. Jag åtminstone kan icke uppleta dem. Nu kan man må hända svara, att grundskatternas afskrifning skall successivt genomföras på 37 år och att man vid sådana förhållanden kan taga för gifvet, att under denna tid landet skall gå stadigt framåt i ekonomisk förkofran, och i följd deraf skatteintraderna ökas. Ja, det få vi se sedan, men icke tror jag, att antagandet af detta förslag skall medverka härtill. Ty hvad jordbruket särskildt beträffar, torde det då blifva svårt att erhålla arbetare till det pris, att det kan bära sig att begagna sig af dem. Och så blir äfven förhållandet inom åtskilliga andra näringsgrenar.

Försvaret får dessutom icke uppsluka alla våra tillgångar; ty vi måste besinna, att vi äfven hafva åtta andra hufvudtitlar, som kräfva stora summor. Och ser jag nu efter, huru de *ordinarie* statsutgifterna vuxit från det nya statsskickets införande, så finner jag, att under det de uti 1867 års riksstat voro upptagna till 33,369,000 riksdaler, så uppgingo de enligt 1876 års stat till 45,185,400 kronor. Drager jag ifrån dessa summor de respektive anslagen under fjerde hufvudtiteln eller 9,339,600 riksdaler för år 1867 och 11,772,300 kronor för år 1876, så visar det sig att, under det 1868 års Riksdag för fyllande af behovet under de öfriga åtta hufvudtitlarne anvisade i

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

rundt tal 24,029,000, så hafva efter 10 år samma anslag vuxit till 33,403,000 kronor, således i rundt tal en tillökning af 1,000,000 kronor årligen. Men fortfar man att se efter, huru dessa utgifter stigit under de två sista åren och dervid särskiljer anslaget till fjerde hufvudtiteln, så finner man, att de öfriga hufvudtitlarnes ordinarie utgiftssumma på dessa två år ökats med 4,318,000 eller med mera än 2,000,000 kronor om året. Och fortfar det på samma sätt, så komma till fyllande af dessa hufvudtitlars behof att åtgå alla de medel, hvilka af en stigande förkofran af landets näringar kunna väntas inflyta till statsverket. Således ställer sig här frågan så för mig, att det icke är möjligt att genomföra detta system på annat sätt, än att man sätter *lottningen* i bakgrunden. Och Utskottet synes äfven hafva tänkt sig något sådant, då det icke vela gå in på en reservants inom Utskottet förslag om en garantilag för icke allenast härens underhåll utan äfven för dess *öfning*. Och vill man icke genom en särskild lag lemna garantier härför, så kan man ju om några år säga: »vi hafva inga penningar att lega stamsoldater för, utan vi måste uttaga dem genom lottning»

Hvad man än må tillvita mig såsom riksdagsman, aldrig skall man dock med fog kunna kasta efter mig den svåra förebråelsen att jag med min röst medverkat till införande af en för svenska folket så förhatlig institution som lottning till krigstjenst. På denna grund och i öfrigt anförda skäl yrkar jag afslag å föreliggande förslag.

Herr Nils Larson: Då jag förra gången hade ordet för att yttra mig i afseende på föredragningsättet, tog jag mig friheten att i sammanhang dermed, beträffande den punkt, som nu föreligger till behandling, framställa ett förslag. Jag anhåller nu att detta mitt förslag måtte upptagas bland de propositioner, som Herr Talmannen kommer att i ämnet framställa.

Beträffande deremot efterföljande delar af Utskottets utlåtande skall jag icke inlåta mig på något yttrande angående dessa, utan skall i stället med den största uppmärksamhet åhöra hvad andra representanter må hafva att derom säga; men då här blifvit yttradt att en stor del af de bestämmelser, hvilka blifvit i Utskottets betänkande framställda, skulle hafva tillkommit på den förseglade sedeln, så anser jag mig böra meddela den upplysning, att detta icke varit förhållandet. Ty, så vidt icke mitt minne allt för mycket sviker mig, är det blott *en* punkt i föreliggande betänkande, som tillkommit på förenämnda sätt, och det är just den punkt, emot hvilken Utskottets ledamöter från denna Kammare afgifvit sin reservation.

Herr Strömberg: Det är med mycken tvekan, som jag tagit till ordet i denna fråga. Men äfven jag måste lyssna till den inre lag, som här af en annan talare redan blifvit åberopad, nemligen den pligt, som äfven för mig kännes bjudande, om jag ock vet, att min röst ingalunda är i stånd att tränga igenom det pansar af förutfattade meningar och förhoppningar, hvarmed Kammarens majoritet säkerligen omgifvit sig. Jag vill till att börja med förklara att jag an-

sluter mig till dem, som finna, att den grundval, som nu är gällande för landets försvar, är mera fast och mera betryggande samt erbjuder större garantier, än de bestämmingar, som Utskottets majoritet vill sätta i stället och hvilka af Utskottets sakkunnigaste män redan hafva fått sin dom. De anmärkningar, som jag ber att få framhålla mot förslaget, inskränka sig hufvudsakligen till följande, i allra största korthet affattade punkter, nemligen: Först och främst *att* frivilligheten såsom grund för stamtruppens rekrytering icke ens under fredstid ger visshet om fyllande af det årliga behovet af manskap; *att* den föreslagna legan af 150 kronor under för rekryteringen ogynsamma tider med temlig säkerhet skall komma att mångdubblas och systemet sålunda blifva långt dyrare än landets tillgångar tillåta; *att* ett bortkastande af soldattorpen såsom boställen för stamsoldaterna är ett stort misstag, enär man derigenom upphäfver en af de mäktigaste dragningskrafter, som hittills lockat landets unga söner att ingå i krigstjänst, nemligen möjligheten att blifva bofaste män och få ett eget hem. Vi skulle vidare få en lag, som gifver garantier för stamtruppens aflöning, men deremot ingen lag, som ger oss garantier för erhållande af medel till dessa stamtrupperns årliga öfningar, samt ännu mindre om att kunna åstadkomma periodvis återkommande öfningar med större truppmassor, öfningar, som i vår tid äro så nödvändiga, i synnerhet för det högre befällets utbildning. Ytterligare ber jag att få göra den anmärkning, att vårt försvar genom den föreslagna stora tidsutdräkten för organisationens genomförande skulle under denna långa följd af år blifva svagare, än det försvar vi nu ega; och att systemet, stödt på nu föreslagna grunder, aldrig skulle få behörig fasthet. Vidare hyser jag de största betänkligheter vid att bortkasta en härordning, som i mina ögon har det stora företrädet att vara fullkomligt *svensk* och som, om det med kärlek omfattades, i stället för att på mångahanda lösa grunder förkastas att hvada, nog skulle visa sig mäktigt af nödig utveckling, i synnerhet förvid vidkommer det dermed förenade beväringssystemet — en utveckling, som skulle göra alla utländska mönster för oss öfverflödiga. Härjemte skulle, enligt min åsigt, förslaget omöjligen blifva något annat än ett öfvergångsförslag till den med rätta så förhatliga lottningen, der slumpen skulle afgöra öfver en ynglings frihet och framtid just i det ögonblick, då han står i begrepp att börja sitt lifs gerning. Ytterligare vill jag tillägga, att motionärerne i sin stora motion aldeles förbigått sjöförsvaret, som endast antydningvis förekommer i motionerna och utskottsbetänkandet, och sålunda tyckes vara hänvisadt till töcknet af framtida *kompromisser*.

Angående
landiförsvarets
ordnande.
Forts.)

Jag skulle kunna vara i tillfälle att uppvisa ännu flera svagheter och brister i det föreliggande förslaget. Men det anförda torde vara nog. Åtminstone är det för mig tillräckligt för att motivera, det jag icke med min röst kommer att biträda förslaget.

Medan jag här ordet, anhåller jag hos Kammaren att få tillägga ännu några reflexioner, till hvilka frågan i dess helhet gifver anledning. Motionärerne och de med dem lika tänkande hafva såsom ett hufvudvilkor, för att inlåta sig på något som helst ordnande af landets

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

försvar, uppstått *upphörande af rust- och rotehållsbesväret* samt *afskrifning af grundskatterna*. Jag vill nu öppet förklara, att jag skulle med all kraft vilja främja det förra vilkoret och bidraga till åstadkommande af all möjlig lättnad i denna börda, allenast torpen med sina åbyggnader och någon liten jordrymd deromkring blefve bibehållna och ställda till statens förfogande, på det staten derigenom skulle kunna binda sina krigare närmare vid det land, och den jord de skola försvara. Det andra vilkoret har funnit sitt egentliga uttryck i den stora siamesiska tvillingsfrågan af den 24 Maj 1873, der grundskatternas afskrifning och försvarets ordnande äro så sammanfogade, att de tillsammans bilda en onatur, som allt hittills och — jag fruktar det — ännu länge skall hämnas sitt upphof dermed, att ingendera frågan för sig kan hvarken lefva eller dö. Och hvad är det för ett band, som ännu håller dem sida vid sida? Jag anhåller, mine Herrar, att blifva befriad från att uttala dessa namn. Det förvånar mig blott, att fem år kunnat sedan dess förgå, utan att hela vårt folk — och jag undantager icke derifrån dem, som i frågan äro närmast intresserade — allmänt och kraftigt uppträdt mot en köpeafhandling af så bedröflig karakter som denna, den der binder oss sjelfva och gör oss vanmäktiga i ordnandet af vårt lands viktigaste angelägenhet och ställer oss såsom ett mål för medlidande, att icke säga något värre, inför främmande folk. Det finnes ingenting, som betingar dessa frågors rätt eller behof att *gemensamt* behandlas. Mätte vårt svenska folks ädla anda vakna upp och skilja dem, medan det ännu är tid, innan en eröfrare kommer och tager både *grunden* och *skatterna* och dertill vårt arbete, våra skördar och vårt blod.

Jag röner i denna stund förnimmelse af att den är en af de viktigaste i mitt lif — dock, detta vore ringa — men den är det utan tvifvel äfven i vårt lands och vårt folks. Vi stå nu kanske i begrepp att uppoffra vårt gamla indelningsverk i alla dess former, detta sekelgamla stöd för vår sjelfständighet och vår frihet. Och på hvilken dag är det som vi göra detta? Jo, vi göra det på en dag, då blomman af vårt lands ungdom firar minnet af den man, som kraftigare än någon annan, som talat med svenskt tungomål, inristat i hvarje svensk och finsk mans hjerta hvad den indelte soldaten varit och hvad han, om han rätt ledes, kan vara, när han går att strida och blöda för Konung och fosterland.

Mine Herrar, jag ber att få begagna såsom slutord ett ord af en bland de veteraner, hvars bild denne man framkallat för oss, då han säger: "*Gud bevara fosterlandet; ringa är allt annat se'n!*" Mätte vi vid de förestående besluten lifvas af en sådan fosterlandskärlek! Detta är oss nödigare än annars, då vi nu, så vidt sådant kan sägas bero af menskliga krafter och menskligt omdöme, gå att bestämma öfver vårt lands framtida öde och lemna ett arf åt kommande släkten, som kan vara afgörande för deras frihet och timliga lycka.

Herr Key: Jag har med stor uppmärksamhet åhört motsidans samtliga talare; och jag tror icke, att jag utelemnade någon, då jag

här uppräknar Friherre Leijonhufvud, Herrar Adlercreutz, P. A. Bergström, O. Toll, Dickson A. Rundbäck, Hæggström och Strömberg.

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Jag vill icke uppehålla mig vid några af desse talares mer eller mindre exakta fantasier öfver den kostnad, som indelningsverkets och grundskatternas afskrifning i sammanhang med den nya härordningen skulle medföra; ty derom torde lämpligaste tillfället vara att orda vid föredragningen af Särskilda Utskottets nästa betänkande N:o 2. Men jag tror, att jag icke förbisett något af de themata, hvarpå dessa föregående talare alla varierat, då jag antecknat att deras hufvudargument hafva rört dels denna Kammares majoritets tryck, för att icke säga förtryck, dels 1873 års kompromiss, dels frågan om lottning eller icke lottning, dels öfningstidens längd, dels den nya stammens sammansättning och dels slutligen öfvergångstiden från den gamla härordningen till den nya.

Jag skall be att få något vidröra hvart och ett af dessa argument. Men innan jag gör detta, torde det tillåtas mig att få kasta en blick tillbaka.

Tidpunkten, i hvilken vi befinna oss, det skede i hvilket vi äro — dessa stora frågor må nu lösas eller icke lösas vid innevarande riksdag — denna tidpunkt är likväl en vändpunkt och skall sannolikt komma att visa sig såsom en sådan för mycket. Det är därför ett betydelsefullt ögonblick och en betydelsefull strid, som här eger rum. Jag tror också icke det kan vara olämpligt att skåda tillbaka på de flydda åren, innan man går vidare och söker att ställa ett horoskop för framtiden.

När detta landtmannaparti, denna Kammares majoritet, först bildades, fick man öfverallt, offentligt och enskildt, i pressen, vid riksdagen och i enskilda samtal, höra, att partiet vore en "humbug", att det egentligen icke funnes till, utan blott vore ett löst hopkommet röstningsparti med hufvudsakligt syfte att till egen fördel afgöra utskottstillsättningarna, och detta tal räckte ett par år. När förliden år landtmannapartiet framlade sitt skrivelseförslag, betviflades till höger och venster vår upprigtighet, det upprepades morgon, middag och qväll, dag och natt: "I viljen ingenting göra; I viljen blott skriva, blott komma undan lösningen af försvarsfrågan. I ären allesammans nihilister." När ett antal af landtmannapartiets medlemmar höll sina sammanträden här i Stockholm förliden höst och då gjorde sina förarbeten till motionerna, så påstod man tvärsäkert och upprepade ihärdigt: "Det blir icke någon enighet af ibland Er; I kunnen icke komma öfverens." När vid riksdagens början motionerna skulle framläggas, hörde man från alla håll sägas: "De komma bestämdt icke att skriva under; motionerna få icke någon kammarmajoritet, ty partiet i sin helhet kommer ej att underteckna dem, det är icke ärligt." Då motionerna sedermera verkligen blifvit underskrifna och framlagda af de 102, sade man: "De komma icke att stå fast, de äro icke att lita på; när frågan förekommer i Kammaren, skola de helt visst rösta mot sina egna motioner." Och nu, då tiden för afgörandet är inne, nu då man slutligen kommit under fund med och fruktar att vi verkligen haft fullt allvar med hvad vi sagt, att vi vidhålla hvad vi

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

skrifvit och gjort, då talar man om, att "rättvisan trampas under fötterna" — såsom en talare, herr Dickson, nyss yttrade — och säger, att det icke är skäl att här i denna Kammare anföra några argument, de må vara huru goda och bevisande som helst, ty skäl, förnufts slut, allt godt och sant man kan anföra verka icke det ringaste på denna Kammares majoritet — den har redan fattat sitt beslut klagat Herr Axel Bergström, och kommer att med döfva öron gå till voteringsurnan.

Låt oss, mine Herrar, då efter allt det myckna talet och förtälet tillse hvad landtmannapartiet under loppet af tolf år verkligen har gjort sig skyldigt till af det påbördade förtrycket.

Jag tillåter mig att först kasta en blick på *tidningspressen*.

Under den tid Lars Johan Hierta och Wilhelm Fredrik Dalman stodo i spetsen för Aftonbladet och Dagligt Allehanda, förmådde dessa tidningar leda den allmänna meningen, de voro ett uttryck af folkets tänkesätt och gingo främst vid alla reformers genomförande; men därför voro också dessa tidningar uppburna af opinionen i landet. Vill man nu veta hvad som i Riksdagen skall vinna framgång, så bör man tillse hvad dessa tidningar förkasta; och vill man veta hvad som *icke* kommer att gå vid riksdagen, så bör man se efter hvad dessa tidningar förorda. Jag vet mycket väl och erkänner med tacksamhet, att i vårt land äfven finnas många tidningar, som förstå sin kallelse och fatta sin tid, ära och heder åt dem! Icke blott här i hufvudstaden, utan äfven i landsorten t. ex. i Göteborg och annorstädes finnas dylika frisinna, stora och små tidningar, men största delen af pressen har varit fiendtlig mot landtmannapartiet allt sedan dess första början. Jag förbigår emellertid alla dessa anklagelser, men vill dock, såsom ett bevis på till hvilken höjd förblindelsen gått, här anföra ett yttrande i Nya Dagligt Allehanda för den 7 sistlidne Mars, hemtadt ur Norrköpings Tidningar, och med gillande beledsagadt af först nämnda tidning: "Det är tur", — säger tidningen — "att vår tryckfrihetslag är så kraftigt kringgärdad som den är, annars skulle pressen lätt nog kunna slås i black eller gisslas med skorpioner, i den händelse den icke med vederbörlig ifver talade för hvad den allershögsta kammarmajoriteten vill och önskar." Och detta, mine Herrar, säger man om detta landtmannaparti, för hvilket riksdagsprotokollen vittna att det städse försvarat hvarje angrepp, öppet eller förtäckt, mot vår tryckfrihetslag. Detta säger man om landtmannapartiet, som icke vill gifva bort en prick af denna lag, äfven om det dermed kunde köpa sig hela pressens bifall. Riksdagsprotokollen bära mer än tillräckligt vittne om, att detta landtmannaparti städse varit så frisinna i fråga om tryckfrihetslagen, att, äfven om det gälde motsatsen, eller att landtmannapartiet genom ändring af en enda paragraf i tryckfrihetslagen kunde hämma och förekomma allt det klander, som under många år utgjutits öfver partiet, skulle det icke ett ögonblick vilja begagna denna utväg. Jag frågar nu, har detta varit bevis på något majoritetsförtryck?

Jag ber derefter att få kasta en blick på våra *universitet*. Jag minnes lifligt, huru jag som skolpojke i Lund deltog i studenternas

leverop för dåvarande ledamoten af bondeståndet, Nils Månsson i Skumparp. Jag minnes ock, huru Talis Qvalis senare, i samma studentkrets och snart sagdt under mina ögon, diktade sin högstämda helsingssång till Hans Jansson. Det var en frisk fläkt, en frisinnad anda, som vid denna tid genomgick våra universitet och deras ungdom, så att ännu i dag, när gubben tänker derpå, känner han sig som yngling på nytt. Nu för tiden är flertalet ynglingar vid våra universitet unge gubbar, som förälska sig i Boströms reaktionära statslära, och fira minnesfester för tilldragelser, sådana som 1772 års statshvälfning, hvarigenom grundlades det envælde som några år derefter infördes. Och, mine Herrar, om de akademiska lärarne äro lätt räknade, hvilka i någon mån yttrat sig vänligt mot landtmannapartiet, så äro deremot de öfrige lärarne, äldre eller yngre, som på vers och prosa hånat och klandrat samma parti, så mycket talrikare.

*Angående
landtförsvarets
ordmande.
(Forts.)*

Hvad har då den Andra Kammarens majoritet syndat mot bildningens målsmän och hvarigenom har den förskyllat att af dessa så genomhäcklas? Kunnen I, mine Herrar, uppvisa någon tidpunkt i vår historia, under hvilken vetenskap och konst mera befrämjats än efter den nya representationens införande? Kunnen I visa någon enda kulturgren, som icke landtmannapartiet med frikostig hand understödt, någon tid då man beviljat mera af hvad som begärts till löneförhöjningar, pensioner och öfriga mångfaldiga anslag, som vi alla känna? Och har icke det jemförelsevis minsta antalet gemensamma voteringar gällt just den 8:de hufvudtiteln? Jag vill tillägga, att under allt detta hafva signalerna från universiteten icke förändrats; sinnesstämningen har alltjemt varit lika bitter mot denna Kammarens majoritet. Men sägen mig, om I kunnen, att det af universiteten misskända landtmannapartiet gifvit dessa något enda bevis på böjelse till hämd och förtryck?

Man har vidare talat så mycket om, att detta landtmannaparti skulle vara afvoigt och fiendtligt stämmt mot *embets- och tjenstemännen*, och desse hafva jemt och samt föregifvit sig vara företrädesvis hatade och förtryckta af denna Kammarens flertal. Hvad har då landtmannapartiet i sjelfva verket gjort för att förtjena äfven en sådan beskyllning? Jag upprepar ännu en gång, att, liksom detta parti beviljat rikliga anslag för vetenskapens och konstens befrämjande, och icke någon tidpunkt kan framvisas, under hvilken medel för vår andliga odling frikostigare lemnats, så hafva, om än landtmannapartiet icke alltid eller genast varit tillreds att bevilja de äskade anslagen, under det sista decenniet mer än under något föregående, nya löne regleringar, nya löneförhöjningar och storartade pensionsstater för embetsmännen kommit till stånd; och äfven i detta hänseende vågar jag påstå, att landtmannapartiet långt ifrån gjort sig förtjent af den fiendtlighet, som det städse fått röna från byråkratiens sida. Jag kan icke heller förklara detta blinda, ihärdiga missnöje på annat sätt, än att den rigtning, uti hvilken vår inre utveckling gått efter representationsförändringen, medfört en brusten illusion hos denna byråkrati, som till äfventyrs funnit sig besviken i sin förhoppning att få taga arf efter aristokratien.

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Jag ber nu att få öfvergå till landtmannapartiets ställning till *regeringen*.

Gent emot landtmannapartiet har i de stora, nu föreliggande frågorna *regeringen* alltsedan sistlidne riksdag iakttagit en passiv och afvaktande ställning. Men jag vågar påstå, att det icke saknats uppmaningar från detta landtmannaparti till *regeringen* att sjelf taga initiativ i de stora frågorna och bespara landtmannapartiet omsorgen att göra det; ty det har visst icke varit någon särskild håg hos landtmannapartiet att gå *regeringen* i förväg genom att sjelft taga initiativ, tvärtom visste vi, som tillhöra detta parti, allt för väl att, när vi skulle göra hvad vi nu gjort, när ett förslag om en ny härordning kom ifrån oss, detta förslag blott därför skulle röna ett mycket större motstånd och hafva en mycket mindre utsigt att gå igenom än om ett alldeles dylikt förslag kommit från *regeringen*. Men oakadt *regeringen* icke lyssnat till våra uppmaningar, och blott för det att den nuvarande ministären visat sig neutral, och icke öppet fiendtlig såsom dess föregångare var emot landtmannapartiet, vågar jag påstå, att partiet med all den kraft, det kunnat, naturligtvis inom ramen af den sparsamhet och hushållsaktighet, som karakteriserar detsamma, hittills understödt *regeringen*. Hädanefter kommer kanske förhållandet att ställa sig något annorlunda; och hvad som är visst, det är, att landtmannapartiet aldrig skall glömma sitt program, der det i slutet af de samhällsreformer, det skrivit på sin fana, har sagt: *med regeringen för dessa reformer men icke med regeringen mot dem*.

Jag kommer nu till denna Kammares *minoritet*.

Man har, mine Herrar, mycket klandrat oss, därför att vi, såsom man sagt, skulle vara så hänsynslösa vid utskotts-tillsättningen; men man har glömt, att Utskotten tillsättas af *båda* Kamrarna och att sålunda våra Utskotts sammansättning är en helt annan än i andra representativa församlingar. Under förutsättning af en konservativ majoritet i Första Kammaren, som tänker i hufvudsak lika med *minoriteten* i denna Kammare, blir *minoriteten* här till *åsigterna* alldeles tillräckligt representerad och det skulle väl vara det väsentliga? Jag vill icke tala om Konstitutions-Utskottet, icke om Lag- eller Bevillnings-Utskotten, ty i dessa hafva verkliga platser lemnats åt flere af *minoritetens* framstående, till *åsigterna* moderata män; jag vill blott nämna några ord om det, framför de öfriga, politiskt betydande Utskottet, om Stats-Utskottet. Hade vid 1873 års riksdag Stats-Utskottet bland sina ledamöter räknat flere ja, kanske blott en enda medlem af denna Kammares *minoritet*, af våra skarpere motståndare, tror Herrarne, att 1873 års kompromiss då hade egt rum? jag tviflar derpå, men jag har icke hört att man någonstades brukar sätta in sina motståndare för att *motverka* ens egna *åsigter*. Vi hafva icke gjort det, det är sant, men Herrarne af *minoriteten* skulle icke heller göra det.

Nu har jag visserligen hört åtskilliga talare ogillande yttra sig om 1873 års kompromiss, och en talare, Herr Axel Bergström, gick så långt, att han med ädel harm afsvor all gemenskap med kompromissen och allt dess väsende. Han måste hafva gjort detta framsteg

efter egen uppfattning såsom ledamot af minoriteten, ty i denna egen-
skap finner jag, att han hyser en annan åsigt om sagde kompromiss,
än han gjorde när han var statsråd; såsom civilminister var han
nemligen med om att framlägga 1875 års försvars-förslag, hvilket
just förmenades vara utgånet från och stödja sig på 1873 års kom-
promiss.

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Man må klandra denna kompromiss så mycket man behagar,
hvad mig beträffar skall jag icke underlåta att just nu tala om den
något mera, än som skett offentligt förut. Det var, mine Herrar,
åtta ledamöter, och af desse sju i Stats-Utskottet, hvilka först ingingo
i kompromissen, fyra från hvardera Kammaren; en af de fyra från
denna Kammare var jag. Alltså är jag äfven beredd att taga på
mig allt det ansvar för denna kompromiss, som kan komma på min
del; och jag gör det mycket lugnt, mine Herrar, ty då vi sett och
deltagit i 1871 års lagtima och 1871 års urtima riksdag, och då vi
hade bevittnat den agitation och den oro, det split och det missnöje
som då rådde, det *bellum omnium inter omnes* som då egde rum,
stälde sig frågan för oss, som önskade en lugn och en oafbruten ut-
veckling af våra politiska förhållanden, något annorlunda än för dem
som nu ropa ack och ve öfver kompromissen.

Jag vill äfven särskildt för egen del redogöra för de bevekelse-
grunder, som voro för *mig* bestämmande. Jag såg, huru förhållan-
dena gestaltade sig allt mera brokigt i Danmark och jag sade till mig
sjelf: jag vill icke vara med om att framkalla sådana förhållanden
hos oss!

Historien, jag är derom öfvertygad, skall en gång säga, att tids-
strömmen, som man dock icke kan hejda — visserligen flutit lugn
både bortom och framom våra dagar, men att, om detta skett och skall
ske, så är det därför, att man icke fortgått, ej heller återgår till detta
ihärdiga, hänsynslösa motstånd, der inga medgifvanden å någondera
sidan eger rum. Man hade med ett fortsatt sådant kunnat befara, att
denna tidsström slutligen gjort ett fall såsom — Trollhättans! Denna
tanke, jag vågar säga det, ligger kanske ännu icke utom tänkbarhetens
gräns, men jag hoppas att historien skall säga, att kompromissen var
den *sluss*, genom hvilken statsskeppet fördes lugnt och oafbrutet
framåt.

Sedan jag nu gjort denna tillbakablick och, som jag tror, besvarat
hvad här yttrats både om det förmenta majoritetstrycket och om
kompromissen, skall jag nu bedja att få öfvergå till talet om *lott-
ningen*.

Jag vill icke förneka -- och jag väntar att under diskussionens gång
blifva påmind derom — att jag med flere i 1875 års Särskilda Ut-
skott afgifvit en reservation, deri jag sjelf varit med om att föreslå
supplementarlottning. Ja, detta har jag gjort och jag har icke ångrat,
att jag gjort äfven det. Men, mine Herrar, märken väl: denna re-
servation vann då icke understöd af någon enda, hvarken vän eller
fiende, ingen ville då veta af den, och ingen ville bry sig om den; för
mig har derföre uppgiften varit icke att envist vidhålla en gammal
tanke, om hvars rättighet jag dessutom blifvit allt mer tveksam, utan

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

att söka komma till en annan garanti, hvarom man snarare skulle blifva ense. Vid förstnämnda tillfälle ifrågasatte jag, att supplementarlottning skulle inträda omedelbart efter sedan Riksdagen nekat Kongl. Maj:t anslag; nu deremot har i stället för denna supplementarlottning blifvit uppställd en garantilag, som låter Kongl. Maj:t inom sagde lags gränser men i öfrigt oinskränkt förfoga öfver ett förslagsanslag. Derigenom har Utskottet undvikit den stötesten, som vid förstnämnda tillfälle föranledde mitt förslag angående supplementarlottning. Mellan förhållandet då och nu med afseende å lottningen är således en stor skilnad, och jag kan mycket väl försvara, att jag under den förut-sättning, jag nyss angaf, då kunde förordna supplementarlottning såsom en nödfallsåtgärd, och att jag nu deremot, till följd af beskaffenheten af det förslag som föreligger, icke vill medgifva lottning. Men äfven andra skäl finnas därför.

Man talar så mycket om landtmannapartiets egennyttasamt om rust- och rotehållarentresset. För oss skulle afskrifningen af grundskatterna och upphäfvandet af indelningsverket, påstår mau, vara hufvudsak, försvarets betryggande blott en bisak eller ingenting betyda. Det skulle vara den omständigheten — förmenar man — att vi icke kunnat komma från en förstärkning af försvaret på samma gång vi vilja rycka till oss afskrifningens fördelar, som tvungit oss att göra vissa militära eftergifter. Nåväl — för min del förklarar jag, och vågar påstå, att i denna Kammare ingen bland landtmannapartiets medlemmar skall jäfva hvad jag nu kommer att säga, att, om lottningens införaende göres till vilkor för att ernå den eftergift af 10 millioner årligen för jordbruket, hvarom fråga nu gäller, så svara vi Eder: behåll dessa millioner, behållen dem, vi vilja icke köpa dem till detta pris! Vi skola göra detta lika visst som vi, mot Er förmodan och beräkning på landtmannapartiets förmenta »snålhet», förledet år nekade att taga emot — 1½ million i eftergift för 30 dagars tillökning i beväringens öfningar och för indelningsverkets bibehållande.

För att återkomma till talet om garantier, så säger jag: man är omättlig, rent af omättlig på garantier. Först och främst fordrar man garanti för nummerstyrkan, vidare för lönerna vid armén och sedermera för något, hvarför man aldrig förut ifrågasatt garanti, nemligen för anslag till arméns öfning. Ej nog härmed — man fordrar ytterligare garantier för vissa delar af bevillningsförordningen. Hvarför icke med ens uttala, att för att ernå rättvisa i beskattning och ett verkligt försvar, så måste det svenska folket underkasta sig att helt och hållet afstå från sin sjelfbeskattningsrätt?

Vårt folk, som fordom offrat alla samlade krafter på krigiska värf och egnat allt för ringa del af dessa på fredligt arbete, har kanske just därför öfvergått till motsatsen, och ser numera ogera hvarje kraftsplittring, som drager det från fredens förvärf till krigets yrke. Förut var det allt för mycket utåt vändt, med ryggen mot vårt eget land, nu kanske allt för oafåtligt med ryggen vändt åt det öfriga Europa. Vårt folk ser det egna, ännu så ödsliga stora landet med dess så länge otillvaratagna, obegagnade tillgångar. Besittningarne på andra sidan Östersjön hafva gått förlorade; men en mer än sextiårig

fred har vunnits. Vårt folk vill nu blott arbeta och skaffa sig en härordning i ändamål att försvara detta fredliga arbete och vår ställning såsom ett fritt och sjelfständigt folk. — Men det vill icke heller *mera* i militäriskt hänseende. Mine Herrar, vi vilja icke uppträda å nyo i Europa med stormaktslystnader, men med allvar vilja vi deremot försvara vår sjelfständighet.

Hvilka hafva visat största lystnaden efter eröfringar, om icke regeringarne, vare sig de monarkiska eller oligarkiska? Och hvilka hafva visat största böjelse för freden, om icke folken, i den mån de i bildning och odling framskridit?

Hvem behöfver derföre de mesta garantierna? Jo — folket, ty det är *folket* ensamt, som skall bära krigets bördor. Folket behöfver snarare garantier mot en regering, som ständigt vexlar och förändras, än mot sig sjelft, som oföränderligt i årtusenden försvarat och bevarat sin sjelfständighet.

Tiderna förändras, mine Herrar! 80 § Regeringsformen åberopas nu såsom stöd för den åsigten, att man ej kan få nog med garantier. När denna paragraf i grundlagen tillkom, var afsigten icke att skapa garantier åt Kongl. Maj:t mot Riksdagen, utan garanti åt Riksdagen och svenska folket mot ett återupprepande af Gustaf IV Adolfs inaktmissbruk. *Derför* kom 80 § in i Regeringsformen. Nu omvändes satsen och åberopas i motsatt riktning.

Man har här, såsom en af dessa oundgängliga garantier, påyrkat lottning och vi hafva fått till oss utdeladt ett förslag derom af reser- vanter inom det Särskilda Utskottet från Första Kammaren. En talare beklagade, att vi uti detta tryckta tilläggsblad till betänkan- det icke fått någon bestämd uppgift om den tid, under hvilken stammen skulle vara skyldig att i fredstid tjenstgöra. Der står nemligen endast 00 år. Jag vill försöka att gissa anledningen härtill. Utan att begå någon indiskretion, tror jag mig kunna nämna, att, under det samtliga Andra Kammarrens utskottsledamöter voro fullt enige om *icke lottning*, så voro deremot meningarne mycket mera föränderliga och olikartade bland Utskottets ledamöter från Första Kammaren. En ledamot af desse påyrkade, att med en tjenstetid af 6 år lottning skulle finnas såsom ultima ratio. Jag behöfver ej tala om, huru barbariskt det skulle vara att utlotta en yngling till hans framtida lefnadsbana, ty med så lång tid har i sjelfva verket det blinda ödet, har slumpen bestämt öfver en allt för stor del af den utlottades lefnad. En annan del af Utskottets ledamöter från Första Kammaren yrkade visserligen på lottning, men med rätt till friköpning, under det ännu en annan del påyrkade jemväl lottning, men endast så till vida, att den, som drabbades af lotten, deraf icke skulle vara bunden till mera än ett års tjenstgöring, med rätt till friköpning äfven från denna. Hade sist- nämnda åsigt gjort sig gällande utan det supplement, som var vid- fogadt, nemligen friköpningen, då hade vi på en omväg blott erhållit en sämre upplaga af 1875 års förslag. Emellertid rönt samtliga dessa alternativ ett så starkt motstånd från oss af Andra Kammaren, att vi nu se en produkt deraf i det tilläggsblad, som blifvit utdeladt,

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

och hvilket blad antagligen utgör en sammanjemkning i åsichter mellan Första Kammarens utskottsledamöter, en produkt, som består i bara nollor, och som icke vågar säga ut hvad med dem menas. För lång tid med lottning förutsätter friköpning, en mycket kort tid åter kräver ett vidsträckt användande af lottningen, och ingendera delen har man velat röra vid.

Nu säger man, att det blir både orimligt svårt och orimligt dyrt att utan lottning kunna erhålla det erforderliga antalet stamsoldater efter Utskottets förslag. Den beräknade årskontingenten är dock icke mer än omkring 6,600 man, hvilken, om man fördelar den på Sveriges hela folkmängd 4,300,000 invånare, icke gör en man på hvarje 700:de person. 6,600 man äro dessutom icke mer än ungefär dubbla antalet af den nuvarande årliga afgangen vid de indelte och värfvade regementena sammanlagdt. Jag skall emellertid för ett ögonblick acceptera, hvad förslaget motståndare sagt om omöjligheten att erhålla dessa 6,600 man på frivillighetens väg utan lottning. Men jag skall derjemte bedja att få göra Herrarne en fråga, och jag anhåller, att de af mina ärade motståndare, som efter mig begärt ordet, icke måtte underlåta att besvara densamma. Eftersom Herrarne anse det så omöjligt för staten, för det stora hela, att kunna bekosta och betala lön åt en stamsoldat, viljen I då hellre, att den beväringsskyldige ynglingen skall göra det? Ty om staten icke vill åtaga sig det, utan i stället utlottar denne yngling, hvad är det väl annat än att säga till denne: du, min gosse, skall genom *din* tjenstgöring, med år af *ditt* lif betala hvad jag, *staten*, icke har råd till.

Vidare anhåller jag om svar på ännu en fråga: hvarföre har man icke, så länge hären upprätthålles af rote- och rusthållare, ifrågasatt lottning för att hjälpa dem? Carl XI lofvade dock i sina knektekontrakt, att rust- och rotehållare egde rätt att taga lösdrivvare, hvar desse anträffades, för att upprätthålla rekryteringen. Men härmed är det slut för länge sedan, och väl är det. Ehuru nutidens högre anspråk på militärisk duglighet och deraf betingade längre öfningstid, underbefäls- och korpralsskolor m. m. göra det allt mera svårt för rust- och rotehållare att få folk till samma pris som för en mansålder sedan, ifrågasätter ingen annat, än att desse försvarsentreprenörer både skola och kunna hålla den svenska staten med dess stamtrupp. Denna börda, som Herr Dickson sade att jordegarna köpt med sin egendom, är icke fix, utan den är rörlig — den växer allt jemt. Rust- och rotehållare, *de* hafva råd att hålla Sverige med försvar, men *staten*, det stora hela, har icke råd dertill.

Vidare har man klandrat stammens *sammansättning*. Det skulle blifva en lösdrivarestam hafva Hrr Abraham Rundbäck med flere sagt, och detta derföre att den icke skulle få sig torp upplättna. Märkvärdigt! Redan nu är minst $\frac{1}{4}$ af vår indelta armé i saknad af torp. Kan man väl säga, att soldaterna vid Dalregementet, vid en stor del af Helsingeregemente och vid de skånska regementena äro att betrakta som lösdrivvare? Eller har det mött några större svårigheter att rekrytera vid dessa regementen? Jag tror det ej. Vid många andra regementen saknar ett stort antal af manskapet torp,

och jag vet, att mångenstädes torpen, der sådana finnas, utarrenderas af sina innehafvare; men äro de många soldater, som sålunda sakna torp, sämre än de som vid samma regementen ega torp? Och, hvarför beteckna icke Herrarne desse indelte soldater utan torp såsom också lösdrifvare? Jag anhåller om svar på den frågan äfven.

Vidare har man sagt, att *öfvergångstiden* från den gamla till den nya härordningen skulle vara så oskäligen lång. Det var gifvet, att, då förslaget kom från det förhatliga landtmannapartiet och den »snåla» majoriteten i Andra Kammaren, öfvergångstiden skulle sägas vara oskäligen lång. Men nu bär det sig icke bättre, än att äfven 1871 års Särskilda Utskott föreslog öfvergångstiden till 15 år och hvad mera är: *Generalstaben* har i sitt »underdåniga förslag till öfvergång»; som jag kan låna någon af mine Herrar motståndare, om han är i saknad deraf, yttrat följande:

»Då man sålunda antagit

1:a	perioden	till	2	år
2:a	»	»	2	»
3:e	»	»	2	»
4:e	»	»	3	»
5:e	»	»	1	» och
6:e	»	»	5	»

eller sammanlagdt 15 år, har detta endast varit för att beteckna den tidrymd, inom hvilken man ansett lämpligast, att öfvergången under vanliga fredliga förhållanden borde vara afslutad». — Alltså, mine Herrar, generalstaben har sjelf föreslagit de 15 åren — och det är derifrån vi tagit och tillämpat dem så väl för stammen som beväringen.

Vid skrifvelsens framläggande förhållit är — den skrifvelse som ligger till grund för motionen och Särskilda Utskottets utlåtande — tillåt jag nuig yttra: »låt oss enas om detta stora fosterländska mål! Ty på *denna* väg kan det nås,» — och jag tillade under fortgången af debatten: »Man skall i verkligheten förlora, när man från våra motståndares sida tror sig hafva vunnit, och vinna, när man anser sig hafva förlorat. Man har visserligen *gått miste* om det närvarande ögonblicket, men man har *vunnit* tid, genom en snabbare definitiv lösning af försvarsfrågan, så framt annars frågan om försvaret är hufvudsak». För oss är det så, trots allt hvad hänfullt om oss blifvit skrifvet och sagdt; och allenast på Eder, på Första Kammaren och på Regeringen beror det nu, ty *vi* hafva sagt vårt ord och stå redo att med våra voteringsmedlar infria det.

Jag vet icke, hvad framtiden kan komma att innebära. Under det fransk-tyska kriget — 1871 — framkallades bilder af Sveriges undergång om icke försvarsfrågan då löstes, om icke regeringens förslag då antoges; äfven förhållit är hörde man fosterländskt bevingade ord om huru minuterna flydde, huru landets välfärd stod på spel, och att det berodde på oss landtmän, om Sverige skulle ega en framtid eller icke. I år tyckes det icke vara så angeläget, trots de engelsktyska vidtutseende stridigheterna, hvilka, om de utbrista i öppen fejd, äro oss bra mycket närmare; men *det* betyder föga, ty i år säger

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

minoriteten här i Kammaren: *nu* kan man vänta, i år kan man uppskjuta. Men — nog härom!

Jag vill icke klandra någon, en hvar må redogöra för *sitt* handlings sätt inför sitt eget samvete; låtom oss litet hvar i dessa ögonblick vädja till det. Jag slutar och jag beder blott: låtom oss glömma de oförrätter vi sagt och gjort hvarandra! Vi hafva alla felat — minoriteten som majoriteten. Låtom oss då förgäta, att vi äro delade i tvänne partier och blott komma ihåg att vi äro svenskar. Må vi alla lägga bort minnet och agget af utkämpade strider, gjorda eller lidna oförrätter, låtom oss glömma all söndrande politik, blott tänka på det gemensamma fosterlandet; så mången af våra fäder har dött därför, låtom oss i dessa dagar endast tänka på att lefva för detsamma!

Herr Hedin: Herr Talman! Jag skall be att få återvända till ämnet och jag skall hålla mig troget till detsamma.

Innan jag går att uttala mig öfver förslaget, anhåller jag att med anledning af den föregående talarens yttrande få göra en erinran, som skall visa, att hans historiska återblick måhända kan behöfva att justeras. Jag är vän af historien, men jag är icke vän af att se den citerad och kommenterad så som han gjort. Han har sagt, att 80 § af 1809 års regeringsform fått en plats i grundlagen såsom värn mot förnyande af de maktmissbruk, som begåtts under Gustaf IV Adolfs regering. Jag vill med afseende härfpå blott hänvisa till ett icke alldeles okänt historiskt dokument, nemligen 1772 års regeringsform, der det i 18 § heter: »krigsmakten till häst och fot, såväl som båtsmanshållet, förblifver vid sin indelning och the med allmogen samt städerna upprätta kontrakter, hvilka böra noga efterlefas och iakttagas, intill thess Kungl. Maj:t och Ständerne finna någon ändring therutinnan samfaldt att göra.»

Herr Talman! Om vi kunde försvara oss med pappersmurar, så skulle vi i betänkanden och tal om försvarsfrågan hafva materialier nog att bygga upp dem utaf. Jag tänker, att vi börja få nog af dessa betänkanden och tal och till dessa materialier vill jag icke bidra i vidare mån, än hvad högst nödigt är, och jag skall därför fatta mig mycket kort. Detta bjudes äfven af en annan omständighet, nemligen den att Kammaren genom fastställande af en föredragningsordning, till hvilken motstycke torde saknas i de parlamentariska förhandlingarnes annaler, afklippt min handlingsfrihet. Jag befarar, att Kammarens majoritet derigenom föranledt, att en och annan röst, som under vissa förutsättningar, under vilkor af vissa modifikationier i förslaget, måhända varit benägen att blifva en ja-röst, nu måste blifva en nej-röst.

Huru utgången än må blifva, skall jag i ett afseende, af ett skäl, alltid komma att vara erkänsam mot Särskilda Utskottet, emedan det Särskilda Utskottet hos mig utplänat intrycket, jag hoppas snart minnet till och med, af de motioner, som föranledt det Särskilda Utskottets tillsättande. Jag finner i Utskottets Utlåtande ingenting af det hätska sinnelag, som röjt sig i motionen om grundskatternas afskrifning. Utskottet har vidare hållit mera än motionerna lofvat,

hållit så pass mycket mera, att jag för min del i Utskottets förslag ser ett uppslag till en lösning af försvarsfrågan, ett ordnande af fosterlandets försvar, visserligen icke definitivt — ty det står för mig, såsom alltid tillföre, klart, att det *definitiva* ordnandet är ett rent värnpligtssystem, såsom det enda, som står i öfverensstämmelse med nutidens fria samhällsskick — men ett ordnande, som jag vill beteckna såsom en icke förkastlig öfvergångsform ur det nuvarande tröstlösa stillaståndet. Deras betänkligheter, som vilja platt förkasta förslaget, kan jag väl fatta. Jag är skyldig och följaktligen villig att respektera dessa betänkligheter, men anhåller, såsom återtjenst, om detsamma för en afvikande mening.

Jag går nu att säga, hvilka förändringar jag önskar i det förslag, som det Särskilda Utskottet framlagt. Utskottet har sökt göra gällande den förmodan — resonnementet förekommer å sidan 24 i Utskottsbetänkandet — att svårigheter icke skola finnas, åtminstone icke nämnvärda, för att å frivillighetens väg anskaffa det antal stamsoldater, Utskottet föreslagit, men Utskottet, fruktar jag, har gripit denna förmodan ur luften; enär Utskottet, då det säger, att frivilligheten, som hittills räckt till, äfven framdeles skall vara tillräcklig, glömt att taga i betraktande, att det icke finnes någon verklig jernförelsepunkt mellan de omständigheter, som inverka på dem, hvilka nu låta värfva sig till den indelta armén, och de omständigheter, som skola verka på dem, hvilka skola värfvas till medlemmar af den stamtrupp, som Utskottet föreslagit. Snarare har då den reservant träffat det rätta, som sagt, att stamtruppen och utsigten för dess rekrytering är närmast att jämföra med den nuvarande, vanligen och i specifik mening så kallade »värfvade» armén, och att man följaktligen från de svårigheter, som under en lång följd af år visat sig i anskaffandet af det lilla årliga behovet af värfvade trupper, har en säker utgångspunkt för bedömande af hvad som är möjligt eller icke. Då jag betraktar Utskottets förslag till § 2 i lagen om upprätthållande af härens stamtrupp såsom en ren illusion, så kan jag icke undgå att yrka en förändring deri, en förändring, som för mig sjelf är afskyvärd, ty jag afskyr lottningen; men det är icke *mitt* fel, att förslaget är sådant, att jag icke har något val, så vidt jag skall betrakta denna lag såsom allvarsam. Det synes för öfrigt, som om de, hvilka hysa fast förtröstan att på frivillighetens väg erhålla det erforderliga antalet stamsoldater, icke behöfva hysa synnerlig fruktan att gå oss, som *icke* hafva samma förtröstan, till mötes. Vidare synes det mig, att man, för att lemna allmänheten någon tid att göra sig förtrogen med den tanken, skulle kunna uppskjuta tillämpningen af supplementarlottningen, ja, att man skulle kunna, äfven sedan den uppskofstiden gått till ända, lemna i Kongl. Maj:ts händer att pröfva, huruvida det är nödvändigt att då genast eller först ett följande år tillämpa lottningsutvägen. Kongl. Maj:t kunde ju möjligen finna, att för ett ringare antal, 1,000 eller några 100 man, det icke vore nödigt att tillämpa denna ordning, ehuru det står i Kongl. Maj:ts fria skön. Dessutom förefaller det mig alldeles klart, att, om man skall tillämpa denna utväg, förutom hvilken det enligt min åsigt icke är möjligt att

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landförsvärets
ordnande.
(Forts.)

upprätthålla stamtruppen till den anslagna siffran, man bör statuera, att den utlottade stamsoldaten icke är förpligtad till krigstjenstgöring mera än ett år. När vi komma till denna punkt, § 2 i den så kallade garantilagen, skall jag därför tillåta mig föreslå följande förändring af dess lydelse: Stamsoldat antages i främsta rummet bland dem, som frivilligt anmäla sig att ingå i stammen mot en af Kongl. Maj:t och Riksdagen bestämd aflöning. Från och med det tredje året efter det, då denna lag träder i kraft, eger Kongl. Maj:t, der nödigt antal stamsoldater på ofvan nämnda vilkor icke erhålles, förordna, att det bristande antalet genom lottning skall uttagas på sätt och i den ordning, som värnpligtslagen närmare bestämmer. Genom lottning uttagen stamsoldats tvungna tjänstetid är ett år. I afseende å den näst följande paragrafen i det förslag till garantilag, som omförmåles i litt. e), har jag ingenting att anmärka.

Deremot anser jag, att en väsentlig bestämmelse i den nya härorganisationen fått orätt plats, då Utskottet satt densamma ej i garantilagen, utan bland sina härordningsgrunder; det är nemligen bestämmelsen i litt. g) om stammens utbildningstid.

Utskottets ledamöter af denna Kammare hafva å sidan 139 i detta betänkande påpekat, att de icke ville göra stammens utbildning till en lagbestämmelse, utan blott, såsom de ärade reservanterne uttryckt sig, behandla saken såsom en "penningeanslagsfråga". Jag är de ärade reservanterne tacksam för den öppenhet, med hvilken de i reservationen hafva uttalat sitt hjertas innersta tanke, men mig förekommer det, som om en väsentlig bestämmelse, den genom hvilken lagen skulle kunna kallas en garantilag, är den åt hvilken man gifvit plats ibland grunderna för härordningen, med hvilka man anser sig kunna handla och göra huru som helst under formen af en gemensam votering. Jag kommer därför att yrka införande i garantilagen såsom en ny paragraf af bestämmelsen litt. g) i härordningens grunder.

Slutligen och hvad beträffar femte punkten i Utskottets garantilag, så kommer jag naturligtvis att yrka en sådan förändring i första raden att de der omtalade "erforderliga medel" komma att hänföra sig såväl till uppehållande af arméns stamtrupp, som äfven till de öfningar, som skulle stadgas i den nya § i garantilagen, hvartill jag vill hafva härordningsgrundernas litt. g) förvandlad. Men dessutom anhåller jag, att Kammaren måtte besluta ett förtydligande tillägg till denna §, utan hvilket den garanti, som majoriteten genom denna § velat meddela, kan förvandlas till en illusion, ja komma att stå der nästan nog såsom ett gyckel, lika ovärdigt den beslutande majoriteten i denna Kammare som riksförsamlingen i dess helhet. Det är nemligen väl bekant — och jag har vid ett annat tillfälle haft tillfälle att inom denna Kammare framhålla detta — att "förslagsanslag", såsom det heter i § 5 af garantilagen, icke är något i grundlag eller ens i någon annan lag defineradt, utan ett rent af konventionelt, på statsregleringsväg tillkommet och på samma väg föränderligt begrepp. Det är vidare bekant, att detta begrepp icke ens har det slags stadga, som det skulle kunna sägas ega, om det alltid och utan undantag användts i blott *en enda* betydelse. Tvärtom veta vi alla att det

användes i två betydelser, som äro hvarandra motsatta, ja som rentaf utesluta och upphäva hvarandra. Vi veta nemligen, att Riksdagen stundom ställer till Kongl. Maj:ts förfogande medel för ett eller annat ändamål, såsom "förslagsanslag", utan vidare inskränkning. Då eger Kongl. Maj:t, att, så långt han behöfver, men naturligtvis för det uppgifna ändamålet, öfverskrida detta anslag. Men å andra sidan beviljar också Riksdagen ibland ett förslagsanslag med utsatt maximibelopp — "förslagsanslag högst" det eller det beloppet. Der är således Kongl. Maj:t bunden vid den siffra, som Riksdagen fastställt, en siffra, som i nu förevarande fall skulle årligen af Riksdagen prövas. Om Kongl. Maj:t begär ett förslagsanslag på sätt i en nängd fall hittills egt rum och Riksdagen svarar, att den ställer till Kongl. Maj:ts förfogande dessa medel såsom förslagsanslag "högst" det eller det beloppet, hvilken garanti för uppehållandet af det ändamål, för hvilket medlen äro i form af förslagsanslag beviljade, har man då gifvit?

Man har visserligen sagt mig enskildt: "det är ju nonsens att tala om ett förslagsanslag med utsatt maximisiffra". Det är möjligt, att det är nonsens; jag har knappast något att invända deremot. Men det är beklagligt, att detta nonsens har åtminstone tretio års häfd — så länge har det varit i bruk — att det är vordet ett slags konstitutionel praxis, så att ingen skall kunna säga, att Riksdagen öfverskrider sina rättigheter, om Riksdagen, på sätt denna § föreskrifver, ställer ifrågavarande summa till Kongl. Maj:ts förfogande såsom *förslagsanslag* men genom ordet "högst" begränsar det till ett visst belopp. Jag sade, att förslagsanslagen hafva tretio års häfd för sig; kanske hafva de också begagnats längre tid. De kommo i bruk hufvudsakligen sedan 1828—30 årens riksmöte gjorde slut på Kongl. Maj:ts med Riksdagens medgifvande dittills utöfvade dispositionsrätt öfver öfverskotten å statsverkets inkomster.

När första gången ett "förslagsanslag högst" kom till stånd, kan jag icke nu med visshet meddela; jag har icke haft tillfälle att gå längre tillbaka i riksstater och riksdagsförhandlingar än till 1848 års riksdag, då Kongl. Maj:t hade begärt ett anslag af 28,000 kronor till båtsmännens beklädnad. Riksdagen beviljade ock detta anslag, men i, enlighet med sammansatta Stats- och Ekonomi-Utskottets tillstyrkan, under form af ett "förslagsanslag högst" detta belopp. Sedan dess förekomma sådana anslag upphörligt i riksstaterna, och denna metod har icke blott blifvit statuerad af Riksdagen, utan regeringen har accepterat förfarandet, ja äfven tagit initiativet till bestämmande af förslagsanslag med utsatt maximum.

I propositionen till 1869 års riksdag om upphörande af det å sjetta hufvudtiteln uppförda anslag till handels- och sjöfartsfonden förut-sattes, att Riksdagen i stället skulle å vederbörande hufvudtitlar uppföra medel till vissa af Kongl. Maj:t å nämnda fond anvisade utgifter, och i enlighet härmed åskades bland annat å sjetta hufvudtiteln ett årligt bidrag till underhåll af karantänsinrättningen på Känsö. Detta anslag begärdes såsom ordinarie under 6:te hufvudtiteln genom Kongl. Maj:ts statsverksproposition till Riksdagen af den 12 Januari 1869, men — märk väl — i form af "förslagsanslag att i mån af behof

Angående
landt-försvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

utgå med högst 18,500 kronor^a. Och i denna form vann det också Riksdagens bifall.

Nu föreställer jag mig att denna Kammares majoritet, som har gifvit ett uttryck åt sina åsikter så väl i denna som i förslaget öfriga paragrafer, med detta förslag haft fullkomligt rent allvar, och jag föreställer mig också, att denna Kammares majoritet, om mitt förra antagande är riktigt, icke bör kunna hafva något att invända emot ett förtydligande af denna paragraf, emedan detta för framtiden skulle alldeles afklippa den fara jag påpekat, nemligen att hela bestämmelsen om anvisandet af ett förslagsanslag för erforderliga medels anskaffande blefve komplett illusorisk.

Jag skall derföre vid vederbörlig tidpunkt tillåta mig föreslå den förändring i § 5 af förslaget till lag om upprätthållande af härens stamtrupp, att efter ordet: förslagsanslag å tredje raden tilläggas orden: hvars å riksstaten uppförda summa Kongl. Maj:t eger att i mån af behof öfverskrida.

Med anledning af det yrkande jag vid 2:dra paragrafen framstälde i fråga om supplementarlottning, som skulle kunna inträda efter viss öfvergångstid, kommer jag naturligtvis också att yrka återremiss af sjelfva värnpligtslagen för införande i densamma af närmare bestämmelse härom. Jag har äfven till min önskan om återremiss en annan anledning, nemligen min önskan, att öfvergångstiden från det nuvarande skicket till de 90 dagarnes öfningstid måtte förkortas.

Slutligen vore det anledning att här äfven säga några ord om hvad Utskottet föreslagit i betänkanDET N:o 2. Jag skall emellertid i det hänseendet nu endast påpeka, att hvad Utskottet föreslagit rörande omarbetningen af bevillningsförordningen icke står i öfverensstämmelse med Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t i detta ämne år 1873, enär deruti framhålles behovet af en vida mera omfattande omarbetning af bevillningsstadgan än Särskilda Utskottet nu föreslagit.

Herr Sjöberg: Om man, såsom förhållandet var med mig, kom till detta sammanträde med nedslaget sinne samt gripen af stundens vikt och allvar, får jag likväl bekänna, att denna stämning i icke ringa mån mildrades, ja nästan upphörde efter åhörandet af det införande, hans excellens Herr statsministern genast vid sammanträdets början afgaf. Det föreföll mig nemligen, som om man deraf med temlig säkerhet kunde sluta till, att regeringen i denna fråga intagit en bestämd ståndpunkt och vill vara en regering, samt följaktligen icke skulle komma att godkänna hvilket härordningsförslag som helst, som af Riksdagen komme att framläggas. Det finnes dessutom äfven andra anledningar, som förmå mig att tro, att frågan i sjelfva verket icke är så förtviflad, som den vid första påseendet kan synas. Herr Talmanen och säkerligen äfven många andra af denna Kammares Herrar ledamöter torde erinra sig, hurusom vid 1871 års urtima riksdag, bedröflig i åminnelse, både i det då varande Särskilda Utskottets utlåtande och af de flesta Herrar, som här i Kammanen sökte motivera detta utlåtande, uttalades många och vackra satsar om införandet af en allmän värnpligt och om de stora fördelar äfven i socialt hänseende,

som skulle vinnas genom antagandet af ett försvar, som ovilkorligen — jag tror mig tämligen noga minnas ordalagen — borde hvila på den allmänna värnpligtens breda grundval eller breda bas, som man understundom för omvexlings skull plägade benämna den.

Det föreföll mig då och, efter hvad jag tror mig veta, äfven många andra, hvilka icke funno sig belättna allenast med fagra ord och vackra talesätt, som om det fordrades någon närmare utveckling af hvad som menades med denna "breda grundval och bas", hvarpå försvaret skulle grundas; men jag måste bekänna att, så vidt åtminstone jag kan erinra mig, fingo vi aldrig någon tillfredsställande förklaring på detta uttryckssätt. Men hvad nu föreliggande betänkande och det dermed i samband stående betänkandet N:o 2 vidkommer, har man der redan från början fixerat begreppet: "bred grundval" och "bred bas"; ty der är det icke den allmänna värnpligten utan — Herrarne, som tillhöra majoriteten, få förlåta det, men jag kan icke se annat — afskaffandet af grundskatterna och aflyftandet från jorden af rustnings- och roteringsbördan, som är den breda bas, hvarpå det hela hvilar och som utgör den grund, hvarpå Särskilda Utskottets förslag är fottadt. Jag vill i afseende derå, och i betraktande af den fråga, som nu närmast föreligger, icke uttala något klander. Jag har blott velat konstatera ett faktum och jag tviflar på, att till och med det Särskilda Utskottets ärade vice ordförande skall kunna ens med sin vältalighet ådagalägga, att förhållandet icke är sådant. Man har emellertid ett i enskildheter utarbetadt förslag att hålla sig till eller att kämpa emot, och detta är ju redan i och för sig en fördel för en hvar, som uppriktigt vill komma till ett slut i saken.

För öfrigt hafva redan så många och viktiga anmärkningar blifvit gjorda emot Utskottets betänkande, att jag icke behöfver upptaga den redan långt framskridna tiden med att upprepa dem. Jag kan dock icke underlåta att, då af de fleste ledamöterna inom Utskottet från Första Kammaren särskildt anmärkts, att, derest §:n 2 i Utskottets förslag till lag om upprätthållandet af härens stamtrupp, eller att stamsoldat skall anskaffas genom frivilligt åtagande och mot den aflöning, som kan blifva erforderlig, blefve antagen, den vid tillämpningen skulle komma att möta stora, ja till och med oöfvervinnerliga svårigheter, samt att hela den beräkning, hvarpå detta förslag hvilar, i sjelfva verket icke håller streck; — jag kan, säger jag, vid sådant förhållande icke underlåta att uttala det anmärkningsvärda deri, att man icke från den andra sidan fått höra någon vederläggning deraf; och detta förefaller mig dess mera anmärkningsvärdt, som det väl torde vara en temligen känd sak, att rekryteringen af våra nuvarande värfvade regementen under en lång följd af år, med undantag af det sista, icke på långt när motsvarat behovet. Jag har af trovärdiga personer hört uppgifvas, att detta varit förhållandet särdeles under åren 1873, 1874, 1875 och 1876, samt att nummerstyrkan vid garnisonsregementena här i Stockholm under dessa år knappt kunnat hållas uppe till hälften. Huru är det väl möjligt, mine Herrar, att, såsom också reservanterne mot Utskottets förslag i denna fråga påpekat, tänka sig kunna årligen hålla fulltalig en på frivillighetens väg an-

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

skaffad styrka af 6,600 man, då det visat sig icke ens vara möjligt att samla en styrka af 1,290 man? Och dock är detta förhållandet, särskildt, såsom jag redan antyd, i Stockholm, der man likväl af åtskilliga anledningar skulle kunna vänta, att rekryteringen borde gå lätt för sig. Ty det är väl obestridligt, att de unga martissönerne här i hufvudstaden hafva vissa företräden, i synnerhet hos det andra könet, hvilket för dem medför hvarjehanda reela fördelar, som icke äro att förakta. När förhållandet visat sig vara sådant vid värfvandet af det nyss nämnda, jemförelsevis ringa antalet; hvad har man då att vänta, när det gäller att på denna väg anskaffa en femdubbelt så stor truppstyrka.

Beträffande punkten g), som ännu icke blifvit föredragen och som handlar om stansoldatens första utbildning, har jag ingen erinran att göra mot Utskottets förslag. Men då jag tager för alldeles gifvet, att detta förslag icke varder af denna Kammare bifallet, utan att den mening, hvarom de åtta Utskottsledamöterna från denna Kammare såsom reservanter förenat sig, blir Kammarens beslut, tager jag mig friheten att redan på förhand reservera mig emot ett sådant beslut, emedan det skulle gifva en ytterligare illustration till hvad, såsom jag nyss tog mig friheten angifva, i sjelfva verket måste anses utgöra frågans egentliga kärna.

Jag kan icke rigta någon anmärkning emot Utskottet derföre, att det icke egnat någon uppmärksamhet åt den högst vigtiga sida af vårt försvarsväsende, som utgöres af sjöförsvaret, eftersom icke någon motion i ämnet blifvit väckt. Men jag kan icke underlåta att låta det stå såsom en anmärkning emot de ethundratvå, att de i sina omfattande framställningar helt och hållet uteslutit denna vigtiga faktor, fastän de låtit båtsmanshållet undergå samma afskrifning, som roteeringen i öfrigt.

Vidare förefaller det mig i hög grad anmärkningsvärdt, att i hvad man skulle kunna kalla finansbetänkandet, det vill säga Särskilda Utskottets betänkande N:o 2, man icke, så vidt jag kunnat finna, gjort ens det allra ringaste försök att lemna någon anvisning om, huru statsverket, då dess inkomster, på sätt föreslaget blifvit, decimeras, skulle för denna mistning kunna på annat håll erhålla någon ersättning. Otvifvelaktigt borde det dock, för de Herrar, som i öfrigt velat taga om hand lösningen af denna fråga i hela hennes vidd, hafva varit en skyldighet att tillse, att, på samma gång man afskrifver en högst betydlig del af statsinkomsterna, äfven någon ersättning derför kunde på ett eller annat sätt beredas.

Jag har i viss mån redan lofvat att icke besvara Kammaren med något längre anförande och jag vill nu icke heller göra mig skyldig till något sådant; men jag anser mig dock böra yttra några ord med anledning af det i många hänseenden varma föredraget af Utskottets ärade vice ordförande. För min del får jag tillstå, att jag icke kan kännas vid hans nog färgrika målning af de oförrätter, för hvilka det så kallade landmannapartiet städse skulle hafva varit utsatt. Att meningsskiljaktigheter i en parlamentarisk församling kunna uppstå och att de kunna vara mäktiga att mer eller mindre söndra sinnena,

*Angående
Landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

synes mig icke bort vara obekant för en så erfaren politiker som den värde talaren, och således borde väl icke ur denna synpunkt några förebräelser kunna rigtas af det ena partiet mot det andra. Hvad åter beträffar yttrandet derom, att det för byråkratien skulle hafva visat sig vara en missräkning, att den icke efter den nya representationens införande fått taga arf efter aristokratien, så får jag bekänna, att en dylik föreställning förefaller mig icke så litet gripen ur luften. Emellertid vill jag visst icke förneka, att ett dylikt påstående kan hafva en viss klang och mähända torde på mängen utöfva ett icke ringa inflytande. Men till den kraft och verkan, det hafva kan, vill jag för min del åtminstone deremot göra den lilla erinran, att denna hans uppfattning synes mig grunda sig på ett det fullkomligaste misstag.

Samme ärade talare sökte vidare framhålla de stora förtjensterna hos det parti, han sjelf tillhör. Dessa förtjenster, öfver hufvud räknade, har hvarken jag eller så vidt jag vet, någon annan någonsin velat förneka; men af det sätt, hvarpå de nu framhöllos, kunde man nästan vara frestad att antaga, att minoriteten icke skulle velat följa landtmannapartiet i dess sträfvanden för lösningen af vissa stora kulturfrågor och i allmänhet för framåtskridandet; och särskildt tycktes talaren vilja med ett visst eftertryck betona, att majoriteten inom denna Kammare haft att kämpa med en bångstyrig minoritet, som icke skulle velat följa landtmannapartiet i dess sträfvanden för sparsamhet i anslagsfrågor. Jag vill icke ens medgifva detta senare; hvar emot jag gerna, ja af fullaste hjerta instämmer i den uppmaning, han uttalade, att vi, litet hvar, måtte glömma alla oförrätter, såväl gamla som nya. Qch en sådan uppmaning, uttalad af honom från den ståndpunkt, han intager, ger mig grundad anledning att hoppas, att den ärade majoriteten skall komma att med fullkomlig opartiskhet upptaga de erinringar, som ur fosterländsk synpunkt kunna komma att framställas mot såväl de etthundratvå's motioner, som Utskottets på dessa motioner hufvudsakligen hvilande förslag. Naturligtvis har jag alldeles icke någon rätt att föra talan för något parti inom denna Kammarer, och ännu mindre för den, som står öfver båda Kamrarne eller regeringen; och jag vill nu endast i anledning af det lilla, jag vet icke om jag skall kalla det hot, som låg i slutorden af Herr Keys anförande, och som tycktes afse, att det stöd, som landtmannapartiet hittills lemnat den nuvarande regeringen, hädanefter till äfventyrs kunde komma att svika — uttala den förhoppning, att, hvilken utgång den stora fråga, som nu är föremål för Riksdagens öfverläggningar, än kan komma att få, deri icke må finnas någon anledning till, att detta stöd skall blifva mera vacklande, än det hittills visat sig vara.

Som tiden långt framskridit och ytterligare många ledamöter begärt ordet för att tala angående det förevarande ämnet, uppsköts den vidare öfverläggningen till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom utfärdadt anslag komme att fortsättas; och åtskildes Kammarrens ledamöter kl. 3 e. m.

In fidem

Gustaf Westdahl.